

ПРОСВЈЕТА.

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ, ШКОЛУ И ПОУКУ.

УРЕЂУЈЕ Ј. СУНДЕЧИЋ.

СВЕСКА

VIII.

Издави почетком свакога мјесеца од 2—2½ табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2; а изван ње фор. 3. — Рукописи се не враћају, а предплате се шаљу високопречасној консисторији Митрополије цетињске. — Сва писма и Новине у замјену, шаљу се на уредника у Котор (Cattaro). Писма пак треба да буду франкирана и власт ручнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе; ма и не било потписа на дописима. — Предплаћа се на сву годину или на по године.

ГОДИНА

II.

I. Д И О.

ЗА БОГОСЛОВЉЕ И ДУХОВНУ ПОУКУ.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

БЕСЈЕДА ПРИ ОСВЕШТЕЊУ ЦРКВЕ.

CRNE GORE BUDVA

CRNOJEVIĆ

(Ову бесједу говорио је Његово Високопроеосвештено Свјетло Владика Митрополит Митрофан при освештењу Цркве Баичке 5. Децембра 1893. године.)

Ико же устремленіе воды, тако сердце цареве въ руцѣ Божіей: а може аще восхоцетъ обратити, тамо уклонитъ е. (Притч. Соломон. 21, 1.)

Као што ријечна вода тече својем природнијем током; тако и срце Владачево стоји у рукама Божијима, и ње год света воља Божија хоће, тамо га упућује и управља. (Притч. 21, 1.)

Најмудрији између људи — цар Соломон духом Божим био је надахнут, да напише и потомству као поучну науку остави: да срце добријех владара свагда стоји у рукама Божијима, и да света премудрост Створитељева, такве добре владаре, свагда управља и руководи на дјела, која су светој вољи Божијој угодна, и која су потчињеноме им народу срећна и спасоносна.

Небројна добра, која је премилостиви наш Господар земљи својој учинио, увјеравају нас, да благородно срце Његово заиста стоји у рукама Божијима; а то нам једнијем примјером сувише показује, и овај свети храм Божији, кога је узвишени и побожни наш Господар подигао, и кога данас у име Божије освећавамо у славу светога ЈОВАНА КРСТИТЕЉА.

Дјело, заиста племенито и узвишено, које доликује једноме од Бога избраноме мужу, које-му у дужност спада, да се стара како о унапређењу и благо-стању подчињенога **Му** народа, тако и о његовоме вјечноне снасењу.

Оваква Богоугодна дјела Богу су пријатна и угодна по ономе што свето писмо говори: „Сје бо добро и пријатно пред Спаситељемъ нашимъ Богомъ, иже веъмъ челоувкомъ хоцетъ спастиа и въ разумъ истини приити.“ (I Тим. 2, 3-4.)

Наведени овдје текст светога писма, јасно нам показује да су побожна дјела Богу **НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ** угодна, ради тога би Бог хтио, да се сви људи спасу, и да свој живот проводе у правој и истинитој познавању свете Његове вјере и закона.

Зато Благочестиви Хришћани, удућени побожним оваквм примјером нашега Премилостивога Господара **Књаза НИКОЛЕ I.**; а позвани светом вољом Божијом, да у познавању свете и истините Његове вјере, и у испуњавању Његових светих заповједи будете спашени трудите се и настојте, да ваш живот наставите по доброме примјеру, који вам је овијем побожним дјелом показан и да у свима вашијем дјелима пођете путем, који је Бог приуговорио за оне, који чине добра дјела, и који се вјером по његовим заповједима владају, као што свето писмо

говори: „Они кои чине добра дјела обогаћавају себе шњима, да се тијем удостоје живота вјечнога.“ (I Тим. 6. 18.).

Хришћанска дјела, свагда треба да су спојена с вјером, јер сама дјела, па ма она и добра била, без вјере била би мртва; а тако исто и вјера без добријех дјела опет би била такође мртва, као што је мртво тијело без душе (Јак. 2. 26).

Чувати себе од зла и неправде, то је једна врста човјечије врлине! али опет то није довољно за једнога доброга хришћанина. Такви људи могли би се смислити са једнијем лијепа-м и крашенијем дрветом, које никакога плода не рађа, и од кога нико никакве користи имати не може. Да би ми избјегли од таквога начина живота, и да би себе могли приуговорити, да смо достојни милости Божије по могућству чинимо добра дјела, — дјела, која потијечу од вјере, и која нам стварају увјерсе да су само таква дјела Богу угодна, по ономе, што свети Апостол Павле говори: „Ако чада свѣта ходите... искушаюце, что естъ благоугодно Богови“ (Еф. 5, 9.). А на другоме мјесту исти Апостол вели: „безъ вѣры невозможно ти е угодити Богу“ (Евр. 11. 6.)

Да би ми усвоили себи начин, који би нас управо руководио добрима дјелима са хришћанском вјером спојенима, треба да будемо послушни наредбама свете наше матере цркве, да њу слу-

шамо, и да се по њеним заповјестима владамо.

Између многијех заповједи, које нам света црква пропише је најглавније су: да љубимо Бога, и да свету Његову вољу испуњавамо. Ово је дужност, која нас упућује, да благодаримо Богу за небројена добра, која нам је учинио. Та добра која је Бог људима учинио, није нам могуће описати; јер су она управо и неописива, пошто их свакога тренутка од Бога добивамо, и без њих ниједнога часка не би смо могли живјети. Али између свега тога, свагда незаборавно дужни смо имати на памети, да смо од Бога добили као: живот, душу, дјецу (ако их имамо), браћу, рођаке, имање, добро и славно име (ако га имамо), мирна и блага времена, јарко сунце и све што бисмо свагда били у тами, и без чије топлоте не би могли нигнути, ни успјевати никакви наши усјеви, као и ништа друго о чему ми на овоме свијету живимо. Уопће све што постоји у васељеној: све је то Бог створио за човјека. Па кад све то процијенимо онолико само, колико се то нашијем ограниченијем умом постићи може, можемо ли изостати, да за толика неописата добра не љубимо Бога и не испуњавамо његове свѣте заповједи?!

Преко свега овога, ради нас и нашега спасења преблаги Бог послао је с неба на земљу свога јединороднога сина Господа нашега Исуса Христа, о чему свето Еванђеље говори: „Тако Бог узљуби свијет, да је

и јединороднога сина свога послао за спасење свијета.“ (Јоан. 3, 16.)

Кад нам љубав и добротинство, љубављу и признателношћу неби враћао онај човјек, кога би ми љубили; зар нам не би криво било на толику с Његове стране немарност и неблагодарност? А-да, кудкамо заслуживао би већу осуду онај, који не би био Богу благодаран. За добра, која од њега свакога тренутка добивамо. Клонимо се дакле браћо такове неблагодарности, да тијем неизазовемо на себе гњев Божији и Његову казну.

Преко љубави и послушности, коју Богу дугујемо, ми смо се и даље дужни живјети у миру и љубави један између другима. И таква љубав била би подједна и његовоме смислу какоу Бог од нас и захтјева, по оној Божијој рјечи: „Нико не може казати да љуби Бога ако не љуби брата, јер како би могао рећи, да љуби Бога, кога никад није видио, кад не љуби брата кога сваки дан гледа.“ (I Јоан. 4, 20—21.)

У послушности свете цркве управимо ли наш живот, то тијем показујемо, да стојимо у добрима одношајима према Богу, или боље рећи у таквима одношајима, као дјеца према оцу, или као створови према својем преблагоме створитељу.

Један од првих услова, да ми такви одношај према Богу уздржимо, то је молитва, коју

смо дужни, као жртву Богу приносити. Као што неби могли живјети, кад не би храном подкријепили наше тијело, тако исто дужни смо и светом молитвом подкријепљавати и нахрањивати нашу душу. Хранити тијело, а заборављати душу поступак би био посве неумјестан и осудљив. Они, који тако раде, они подржавају и његују оно, што није њихово него туђе, јер ће тијело у гробу иструнути; а прѣви је живот после гроба у души, јер ће она као искра Божанства вјечно живјети.

Свакидашња молитва, твоја нека буде добар и поучљив примјер дјечи твојој. **НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ДУБРЕ** да сваки дан редовно ту хришћанску дужност испуњавају. **CRNOJEMIC** Занемарили ли — **ДУБРЕ** — ову свету обвезу, онда си изгубио дјецу своју, и стијем у једно узео си на себе и тепку одговорност пред Богом. (Мат. 18. 6.).

Дјеца пак и уопће сви млађи дужни су своје родитеље љубити, поштовати и бити им покорни. За непокорност млађијех према старијема, Бог пријети страшном казном (Второзак. 27, 16); а на против обећава срећу и дуги живот онијема, који љубе и поштују своје родитеље (Исход 20. 12.).

Без разлике сви, како стари тако и млади, по слабости нашега тјелеснога састава, готово свагда склоњени смо ка гријеху. Зато молимо се Богу, да нам опрости гријехове наше, што

ћемо од Бога без сваке сумње и добити, само ако се будемо од чистог срца покајали, у чему нас тјешти оно свето писмо, ће вели: Богъ, всѣмъ, челоуѣкомъ, хощеть спастиcя.“ (I Тимат. 2. 4.)

Да би се што боље удостоили такве милости Божије, препоручујем вам, да свагда неђељом и празником похађате свету цркву на обично Богослужење. Ту свету дужност испуњавајте свагда сами лично; упућујте у томе своје домаће и млађе ваше; будите им ви, како у томе, тако и у свакоме доброме дјелу, поучљивијем примјером.

CRNOJEMIC Неђељом и празником у цркву не иде, тај Богу краде то свето вријеме за то, што га по дужности не употребљава на ову цијел, на коју је оно од Бога људима одређено.

Ми као синови Оца небеснога, при обављању нашијех хришћанских дужности, нигда не смијемо заборавити наше покојнике, наше миле ероднике, који су из овога у други свијет пресељени, те тамо код Бога живе и наслађавају се небеске славе.

Оваква дужност потсјећава и мене, да ову новоподигнуту богомољу данас Богу освећавамо, на гробовима, онијех славнијех јунака, који су при ослобођењу Црне Горе Господару Владици **ДАНИЛУ** били десна рука, а то су пет брата из јуначке куће **Мартиновића**. Њихове јуначке сјени при данашњој свечаности у највећој радости духовно лебде у овоме светоме хра-

му зато, што им узвишени **Господар Књаз НИКОЛА I.**, као потомак бесмртнога Владике **ДАНИЛА** подиже на њиховим гробовима свету богомољу за спасење њиховијех душа. Ова света богомоља нека им служи, као вијенац награде за њихову вјерност својој домовини и Господару. А да они овакову владаочеву милост заслужују, то је казао и нигда неумрли пјесник **ПЕТАР II. ЊЕГОШ** у своме „Горскоме Вијенцу“ овима ријечима:

„Споменик је нашега јунаштва

„Црна Гора и Његовог Господара“

(Горски Вијенац, стр. 178.)

Почивајте дакле мирно витезови, витешке душе, који своје животе за домовину своју и за Господаре нештедисте, пошто узвишени Господари наши, умију, достојно цијенити заслуге ваше. У самијема себи храните увјерење, да су и ваши храбри потомци од вас наследили оданост Домовини и вјерност својима узвишенијема Господарима. — Они су по примјеру вашему, свагда знали, на бојноме

пољу убрати похвалне ките јунаштва, којијема су свагда, у течају од 200 љета, китили онај неувели вијенац, кога сте им ви плести започели.

Боже дај, да се свагда јуначка кућа **Мартиновића** и у будуће, како јуначком славом, тако и хришћанским врлинама отликује.

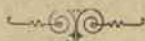
У овоме светоме храму Божијему најтоплије помолимо се Богу за здравље **Његовога Виочанства** нашега Премилостивог **Господара Каза НИКОЛЕ**

Богдановића. Га преблаг и дугобожи, на ползу свете православне цркве, као и на срећу и

БОЖИ земље и народа **Његовог Виочанства** узвишене **Владарке**

наше **Књагиње МКЛЕНЕ**; за здравље и дуги живот Престононаследника **Његове Свјетлости Књаза Данила**, за здравље **Њихових Свјетлости Књажева Мирка** и **Петра** и свега **Њиховога** **Владајућег Дома**.

Благослов Божи нека свагда буде са свима вама — благочестиви Хришћани — и с домовима вашима! Амин.

ОРИСИ ХРИШЋАНСКОГ ЖИВОТА ОД ЕПИСКОПА ВИСАРИОНА.

(Чланци за народ.)

С Р У С К О Г А П Р Е В Е О Ј О В А Н П Е Т Р О В И Ћ

КР. ПРОФЕСОР И КАТИХЕТА.

Злоупотребљење с изрекама св. писма.

Људи гријеше, и гријесима вријеђају Бога. То је мало: људи оправдавају своје гријехе — пред људма, пред својом савјести, па и пред духовником на исповиједи. Оправдавањем увеличава се тежња гријеха: ка гријеху, који оправдавају, прикључује се нови гријех — оправдавање узрока. **НАЦИОНАЛНА** што се грјешник **ВАН СТОЈКА** даје **СРПНЕ ГОРЕ** неријетко **ДУРДЕ** чи св. Писма, тумачећи их по своме. Удворица мисли да се извини ријечима Псалмопјевца: сь преподобнымъ, преподобенъ бѣдеши, и со строптивымъ развратишися.“ (Пс. 17, 26—27.) Лаже и варалице налазе извину за себе у ријечима: ложъ конь во спасеніе (Пс. 32, 17.) Непопштени саможивци тјеше себе изреком Христа Спаситеља: сотворите себѣ дрѣги отъ мамона неправды (Л. 16, 9,) која се налази у причи Христовој о неправедном приставу (дворнику.) — Разгледајмо, да ли наведене ријечи св. Писма имају смисао, који оправдава наведене гријехе, — гријех удварања, пријеваре и користољубља.

I.

Прави значај ријечи псалма:

Сь преподобнымъ преподобенъ будеши, и сь мужемъ неповиннымъ неповиненъ будеши, и со избраннымъ избранъ будеши, и со строптивымъ развратишися.

Многи су уобичајили, да своја непохвална наравствена својства и дјела, оправдавају друштвеним, у коме живе, неотклонимом силом духа времена, заведеним обичајима и пристојношћу. Када се неки клоне духовнијех књига, када их не узима у руке, претпоставља њима само свјетске књиге, а уз то такове, које су по садржају лаке. Бадава ћете му савјетовати, да освјежи душу своју духовнијем читањем, — он ће рећи: „а ко ће од уреднијех људи читати духовне књиге?“ Као да читање тијех књига спада само на неизображене људе, као да они само требају духовне просвјете, да само они морају да знаду, што води к вјечном спасењу, а за људе изображене, као да то није нужно да знаду.

То исто мора се казати и за духовне бесједе. Наш друштвени живот тако је уређен, да у друштву немају мјеста духовне бесједе, и покушај, да се започне таква бесједа, наипао би

на израз свеопћега негодовања, емијеха, притворне пажње, или би се удаљили од човјека, који се је усудио да одврати пажњу слушалаца од бесједа свјетскијех, често празнијех и лакоми-сленијех. Сви би му рекли или иза леђа или у очи: „како је то несмотрен човјек! Баш је погодио и мјесто и вријеме за своје проповиједи! та оне су и у цркви досадне.“ Тај пријекор због несмотрености, у неколико је, оправдан; у сличнијем случајевима треба се руководити правилом Христа Спаситеља: „не давајте светиње псима, нити мећите бисера својега пред свиње“ (Мат. 7. 6.) Но није ли достојно највећега сакраљева таково устројство друштва живота, гдје је допуштено бити само незнабожцем пред гонењем?

Побожно осјењавање себе знаком часнога крста јест најстарији хришћански обичај, којег се и данас држе побожни хришћани при почетку и свршетку свакога дјела, при улазу и излазу из куће, пред сједањем за стол, и послјеје стола и т. д. Но зар има мало хришћанскијех домова, гдје се је некада свето чувао тај обичај, који очигледно проповиједа суштину хришћанства — крсну искупљујућу смрт Богочовјека, и гдје је сада укинут — за што? за то, видите, што то није примљено сада у свијету, то као да је застарело.

По уставу црквеном, свадбе треба да се свршују непосредно послјеје литургије, но ко

се данас држи тога, што захтијева црквени устав, и је ли могуће приморати кога, да га се држи? Одомаћио се гадан обичај — да се вријеме вјенчања обавља непосредно пред вечерњим сватовским весељем, као да је то сватовско весеље главна ствар, а претходно црквено свештенодјејство само је додатак томе весељу, формалност, која се трпи само за то, што се не може обићи. Према такоме погледу, којим се понижава то свештенодјејство, и позиви у сватове, писмени или штампани, састоје се обично у позиву на весеље, а не у цркву, гдје је одређено да се сврши тајна брака, — у позиву да се учествује не у молитвама да благослов Божији сиђе на брачнике, већ само у сватовском весељу. И само свештенослужбено и нескромно, исто тако свједочи, да се не уважава тајна брака. Па да се одају томе само гости, — на жалост, у томе учествују исто тако и они, над којима је свршено тајанствено свештенодјејство, — и они не мање као и други скачу и играју, као да се њих ни мало не тиче скромност и чиствоћа код тога весеља. Настојте, да увјерите људе напредне, да је такво празновање свадбе за осуду и, можемо рећи, служи за ругло светиње брака, — па ће се вама само насмијати, или ако вам и одобре ваше ријечи, додаће: „а шта да радимо? Свуда је тај обичај, а ми не можемо бити осим свијета.“

Најљепши украс женски, о-

собито дјевојке, јест скромност и стидљивост. Та нарочито женска својства високо су цијенили и сами незнабошци, а противно овоме трпјело се само на штицама онијех здања, која су одређена за јавне призоре. Но како узрујава ма само површни поглед на такова шта у хришћанском друштву! Запитајте ону мајку, која је довела своју ћерку у госте у нечедном одијелу, која још више открива, него што прикрива, своју голотињу, — запитајте је, зашто кити своју ћерку тако, као да је спрема за глумицу? — „Тако је у моди свуда, рећи ће она: — била би срамота и за мене и за ћерку, кад је не бих одијела.“

КАКО СЕ ДРУГЕ НОСЕ? — А могу бити врло разна мњења о томе што је стидно а што није!

Рјешавање појединијех расира двобојем јест врло тежак пријеступ против закона божијих и људскијех с тога, што онај, који позива или излази на двобој, чини убијство, самоубијство и пријеступ против државнијех закона. Па ипак има особа, које се одлуче на такав пријеступ, не бојећи се Бога и људскога правосуђа, већ осуде људи лакомислених, који називају кукавицом и непоштеним оне, који нити кога изазивају нити примају изазив на двобој. Мисле, да је боље бити криминалнијем преступником, него се понизити пред јавнијем мњењем онијех, који не мисле хришћански. Како је жалосно и срамно

то ropетство пред људскијем мњењем!

Поштење је главно достојанство трговца и, може се рећи главни капитал његов, — без њега не може, барем за дуго, процвати његов посао. Па ипак су пријеваре у трговини, пропраћене још и богмањем, обична појава и не сматрају се за гријех. Не можемо а да се не зачудимо, како то, да се хришћани хватају тако непоштенијех средстава, да се на тај начин обогате, а кривци не румене од стида правдајући се: „нијесмо ми први а ни пошљедњи; други варају, па зашто и нама не би било дозвољено варати?“

Дећемо наводити другијех случајева, гдје многи правдају себе мњењем и обичајима, који су се одомаћили у друштву, — таковијех случајева има врло много, — примјетимо само то, да код саме исповиједи многи, мјесто да осуђују себе саме, срањују се с другима, који су исто тако грјешни, правдајући се овако: „Ко није пред Богом грјешан? Сви смо ми грјешници, сви људи без разлике!“

Сва овакова расуђења — нијесу хришћанска: гријесима једнијех не могу се извињавати ни правдати властити гријеси, гадни примјери не извињују оне, који им подражавају, мњења и обичаји нехришћански не морају бити ни за кога налогом. Адам се није оправдао тијем, што није он први згријешно. Ми се називамо хришћанима за то, што смо дужни да идемо само

за Христом, као овце за пастиром, а не за грјешницима. Истина, тешко је живети међу грјешницима у свијету, не повести се духом и обичајима његовијем, и живити једнијем само духом Христовијем; но макар то било тако трудно и тешко, као што је трудно и тешко дати да се десна рука отсијече, десно око ископа, не треба да се уклањамо од те жртве (Мат. 5. 29—30.) Нека су вам неке особе тако миле и драге, као десно око, и тако неопходне као десна рука; али ако вас они примјером и наговором својим удаљују од Христа, ни за час не треба се колебати у одлуци — за ким да се пође, — за људима или за Богом. Било да се или због уздања у њих или због страха пред њима замијени Христос. „Не владајте се према овоме вијеку, говори ап. Павле, него се промијените обновљењем ума својега, да би сте могли кушати које је добра и угодна и савршена воља Божија.“ (Рим. 12. 2.) Т. ј. сјетите се да сте створени по образу и подобију Божијем, да је сам Син Божији сишао с неба на земљу ради тога, да успостави и обнови образ и подобије Божије у души, — и ето у тај образ дужни сте се преобразити, а не према вијеку владати се, вољу Божију дужни сте познати освећенијем благодаћу умом и њоме се руководити, а не према људскоме мњењу, које је нестално а често и противно вољи Божијој, њему се покоравати и за њим ићи. Не

знате ли, говори други Апостол, да је непријатељство овога свијета непријатељство Богу? Јер који хоће свијету непријатељ да буде, непријатељ Божији постаје.“ (Јак. 4. 4.) Је ли могуће сада пристрасно љубити свијет и ропски се држати његовијех обичаја, противнијех вољи Божијој, кад то значи постати непријатељем Божијим? Не, боље је омразити се са свијетом, уклонивши се од свију нехришћанскијех обичаја и правила, која владају у њему, боље је навући на себе мржњу, која траје и шкоди нама дотле, док смо живи на земљи, него гонити кати проти себи Бога и за кати погубити душу своју. Ви се стидите владати се пред свијетом не онако, како он хоће, него како заповиједа Христос и његова света црква; ви се плашите људске клевете и подсмјеха за то; али „ко се постиди мене, рекао је Господ Исус, и мајијех ријечи у роду овоме прелуботворноме и грјешном, и син ће се човјечији постидјети њега, кад дође у слави оца својега с анђелима светима.“ (Мар. 8. 38.) Треба се добро промислити, да не би због лажнога стида и страха пред људима, а уз то лакомисленим, — јер само лакомислени могу осуђивати нас због побожности, — да не би због тога стида и страха навукао на себе вјечну срамоту пред праведним судијом и анђелима његовијем.

Но не можемо а да се не зачудимо дрскости, или још боље грубоме незнању, којим људи овога свијета заштићују сво-

је правило — да се живи онако, како живи околица, макар ова живјела и нехришћански. Правило то као да се одобрава у св. Писму. И врло је чудновато, да људи, који нигда нијесу читали св. Писма, знаду ипак за она мјеста, у којима мисле наћи оправдање за свој гријех. Они најсвечаније наводе ријечи Псалмопјевца: сѣ преподобнымъ преподобенъ бѣдеши, и со избраннымъ избранъ бѣдеши, и со строптивымъ развратишися (Пс. 17, 26—27.) По њихову тумачењу, те ријечи као да имају ово значење: у друштву људи, који ревнују за светост, чистоћу и непорочност, понашај се наравствено — чисто и свето; а ако паднеш у друштво грјешних и порочних, владај се по томе тако, као и они што се владају, приљуби се њиховом владању и обичају, не буди међу њима изнимка.¹⁾ Премда је дивље, премда је непоштено таково тумачење, али смо ипак имали прилику чути га од некојијех. Па шта значе ријечи Псалмопјевца, чији смисао извраћају лажни тумачи? Протумачити њихов прави смисао треба и да се изобличи лажни тумачи њихови а и да се сачувају и да им не вјерују они људи, који су непознати или

1) Ово лажно правило проповиједа се и у пословицама (јер све пословице нијесу споменици и мјерило народне мудрости, у многим се између њих налази народна глупост и незнање!) „С гаврановима грактати као гаврани. — С вуцима вијати. — Доспијеш ли у шталу, онда не лај, већ репом махај. — У туђ манастир не иди са својим уставом.

су врло мало познати са светим Писмом.

„Бог ће дати свакоме по дјелима његовијем“ (Рим. 26.). „Гледај дакле доброту и непоштеђење Божије: непоштеђење на онима што отпадоше, а на себи доброту Божију, ако останеш у доброту. (— 11. 22.). Смисао овијех ријечи апостолскијех јасан је: правосудни Господ мјери награду свакоме по његову владању. Тај исти смисао налази се и у наведенијем ријечима Псалмопјевца. У овијем ријечима обраћа се Псалмопјевац не к човјеку, и не са заповједи како да се понаша у друштву с другијем људма, већ једино к Богу, исповиједајући пред њим ту необориву истину, да је Господ према побожнима и добрима сам добар и милостив, а према непоштенима суров. А пред овима ријечима Псалмопјевац свједочи, да је он сам на себи искусио ову истину. „Бих му вјеран, и чувах се од безаконја својега. И даде ми Господ по правди мојој, по чистиошти русу мојих пред очима његовима.“ (Пс. 17. 23—24.). Слиједеће за тијем ријечи нијесу што друго, већ потврда пређашњијех: Псалмопјевац прославља у њима правосуђе Божије, које се открива у томе, што ће дати свакоме по заслуги. Сѣ преподобнымъ Ти, Господе, преподобенъ бѣдеши, т. ј. са светима поступах свето, као што заслужује његова светост; и сѣ мѣжемъ неповиннымъ неповиненъ бѣдеши, т. ј. невинога, непорочнога, нећеш

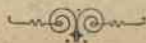
казнити, већ му идеш у сусрет својим благоволењем које је он заслужио; и со избранимъ избранъ бѣдеши, т. ј. с чистим поступаш ти према његовој чистоћи и непорочности; и со строптивимъ развратиши се, т. ј. с неваљалим поступаш ти на супрот њему. Израз — развратиши се као да приписује Богу недостојно дјеловање; но то нам се чини само за то, што смо се привикли спајати с тим изразом пријекорни смисао; а у самој ствари, према јеврејском и грчком тексту, ове ријечи означају окретност, која је нужна борцима ради успјеха над својим противником. Према овоме и ријечи: **ВРАТИТИ СЕ** — кривимъ развратиши се, треба схваћати тако, да Бог гледа на сва лукава дјела и окретност неваљалца, док на посљетку, као вјешт борац, не сруши га на једанпут, и одмах порази гњевом својим. Иначе: неваљао, непокорни Богу човјек, ма како да је лукав, ма како да измишља разна средства да избјегне заслужену несрећу, неће избјећи гњева Божијега: Господ га трпи до времена, чекајући да се поправи; но видивши да је неискрављив, излијева на њега праведни гњев свој и у овом животу, а особито у вјечности. Исто тако тумачи ријечи Псал-

моујевца бл. Теодорит. „Према срдачном расположењу људском, говори он, мјериш ти своје дарове, владику, — светима дијелиш оно, што је достојно њихове светости; невиним и чистим од гријеха дајеш, што њима припада; а избранима и савршенима — што је савршено, а за оне, који су скренули с правога пута, па иду путем противнијем, спремаш то да нађу крај, који одговара томе путу.“

„Јер ти помажеш људима невољнима, а очи поносише понижити“ (— ст. 27.). Ове ријечи Псалмоујевца слиједе непосредно из разсмотрених и по смислу својем, врло јасном, очевидно појашњају и поткрјепљују прогностичко значење њихово.

На тај начин нека не гријеше против св. Писма они, који у његовијем ријечима мисле наћи извину и шта више одобрење својега обичаја да живе онако, као што живе други, па ма други живили хрђаво, неморално. Против тако кривом разумијевању св. Писма устаје не само исто Писмо, већ и здрави разум и неискварена савјест, које нас све упућује да удесимо своје владање не према мњењу, не према обичајима људскијем, већ према закону Божијему.

(Наставиће се.)

ХРИСТОС ГРИЈЕШНУ ДУШУ К СЕБИ ПРИЗИВА.

Свештатеља Тихона Задонског.

Зашто си човјече мене оставио?

Зашто си се од љубитеља твог одвратио?

Зашто си уз врага мојега приста?

Сјети се да сам ја ради тебе с неба сишао.

Сјети се да сам се Ја ради тебе ваплотио.

Сјети се да сам се Ја ради тебе од Дијеве родио.

Сјети се да сам Ја ради тебе младенец био.

Сјети се да сам се Ја ради тебе смирио.

Сјети се да сам Ја ради тебе осиромашио.

Сјети се да сам Ја ради тебе на земљи живио.

Сјети се да сам Ја ради тебе гоњење претрпио.

Сјети се да сам Ја ради тебе поднио лажне свједоцбе, ругање, плување, безчасће, ране, подсмјивање, ударање.

Сјети се да сам се Ја ради тебе с безаконицима смијешао.

Сјети се да сам Ја ради тебе умрџо покорном смрћу.

Сјети се да сам Ја ради тебе погребен био.

Ја сам сиша' с неба да тебе вазнесем.

Ја сам се смирио да тебе уздигнем.

Ја сам поднио безчасће да тебе прославим.

Ја сам умрџо да тебе оживим.

Ти си сгријешно, а Ја сам гријех тај на себе узео.

Ти си на смрт осуђен, а Ја сам за тебе умрџо.

Ти си крив, а Ја сам казни подлега.

Ти си дужан, а Ја сам дуг твој примио.

И код свега тога Моја љубав моје милорсџе привукло ме да нијесам мога тријет да ти страдаш.

Дакле ти моју љуба пренебрегаваш?

Мјесто љубави плаћаш ненавишћу!

Мјесто Мене — љубиш гријех!

Мјесто Мени — угађаш страсти!

Што си наша код Мене достојно опачини?

Ради чега нећеш доћи к Мени?

Добра лисеби оћеш? — Свако је добро код Мене.

Блаженства ли оћеш? — Свако је блаженство код Мене.

Љепоте ли оћеш? — Што је лепше од Мене?

Благороства ли оћеш? — Што је благородније од сина Божијег, сина Дијеве Марије?

Висоте ли оћеш? — Што је више од Цара Небесног?

Славе ли оћеш? — Ко је славнији од Мене.

Богатства ли оћеш? — У Мене је свако богатство.

Премудрости ли оћеш? — Ја сам премудрост Божија.

Друштва ли оћеш? — Ко је дружевнији ом Мене, кој сам душу своју за све положио.

Помоћи ли оћеш? — Ко може помоћи без Мене?

Љечника ли оћеш? — Ко може излјечити мимо Мене.

Весела ли оћеш? — Ко може развеселити као Ја?

Утјешења ли оћеш? — Ко може утјешити као Ја?

Покоја ли иштеш? — У Мене ћеш наћ и покљ души својој.

Мира ли иштеш? — Ја сам мир Душевни.

Живота ли иштеш? — У Мене је извор животни.

Свјета ли иштеш? — Ја сам Истина.

Из „Паломника“ превео

Пута ли иштеш? — Ја сам Пут истини.

Вођу ли к небу иштеш? — Ја сам вођа вјерни.

Зашто и са шта не хоћеш доћи к мени?

Приступит ми не смијеш? — коме је приступ љепши него к Мени.

Гријех ли ти не допушта? — А Ја сам за грешнике умрћ.

Страш ли те мноштво грехова? — Милосрђе моје је много и много веће!

Приступите к мени сви, који се трудите и који сте обременењени, и Ја ћу вас упокојити! —

С. М. П. Д.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
ЦРКВЕНО-ИСТОРИЈСКА ПРИЧАЊА О ВАСИОНСКИМ САБОРИМА.
CRNE GORE ĐURĐE
(Руски написао Т. Четирврати пржево Д. Ђ.)
CRNOJEVIĆ

(Наставак.)

Шести васионски сабор.

Послије осуђења Евтихијанске јереси на Халкидонском сабору, породише се из ње друге заблуде, а на име јерес *моношелитиска*. *Моношелити* или *једноволци* казиваху, да Исус Христос поред двије природе има једну вољу божанствену, неправилно мислећи, да је човјечија воља у Христу уништена била Његовим Божанством. Зачетником и вођом тога лажнога учења бјеше с почетка Теодор, епископ фарански. Од њега пређе то зло к Сергију, патријарху цариградском, Киру, епископу фасидеком. а поглавито к јаковитском па-

тријарху Атанасију, родом Сиријанцу, који бјеше врло лукав човјек, те се држао према уставима Халкидонскога сабора врло непријатељски. Поникоше богословске свађе: јеретици се препираху међу собом и са православнима. Император Ираклије се такође умијеша у те богословске свађе, но још већма замрси ствар. Мислећи да помири монотелите с православнима, обнародова он год. 630 по савјету цариградскога патријарха Сергија, едикт. Тај едикт бјеше *изложенељ ајере*, у ком се заповједало, да се у Исусу Христу поред двије природе признаје једна

— Божанствена — воља. То је проузроковало силан немир: александријски патријарх Кириј, признавајући ту лажну науку, потврди ју на помјесном сабору; а и папа Григорије такођер пристаде на њу. Монотелитска јерес стаде се на широко распрострајати по римској империји, а особито по цијелом Египту и цариградској области.

Сплетке, које су у цркви сплели монотелити, јако је ослабио инок Софроније, муж од велике науке и благочастив, који је по том постао патријархом јерусалимским. У својијем посланицама Киру и Сергију он је убједљиво доказивао, да нови лажни учитељи — монотелити — приповједају оно исто, што и монофизити; а посебно, кад је узео на јерусалимски патријаршки пријесто, сазва сабор епископа своје области, на ком откри замисли и лукавства монотелита, којима су они грозили православном Истоку, те их ту преда осуђењу.

Папа Јован IV. наговори императора Ираклија, да се одрече општења с монотелитима: Ираклије се оцра од осуђења едиктом, у ком је између осталог стојало ово написано: *Изложјење вјере* не припада мени, ја га нијесам диктирао нити сам заповједио да се оно састави: саставио га је патријарх Сергије прије пет година, кад сам се ја враћао с Истока. Он ме је молио, кад сам стигао у тај град (Цариград,) да у моје име и с мојим потписом обнародујем то

изложјење. Ја сам то учинио за његову вољу; сад пак, кад сам дознао, да се неки оружају против тог изложјења, објављујем свијема, да оно није моје.“

Одважним илијепореким противником монотелизма би Максим игуман једнога манастира, који бјеше врло уважен у Цариграду.

Максим је био поријеклом од знатног и богатог рода, и у младости је имао важну службу на двоју, но послје тога је ступио у монаштво и посветио се молитви и науци.

Император Константин, унук Ираклијев, бјеше приврженик монотелизма и постави на цариградски патријаршки пријесто монотелиза Павла — Заједно с њим је император издао 648. год. указ, познат под именом *Указа вјере*, у ком је забрањено да се разговљају о спорном питању. Но свађе не престајаху; на њеким мјестима стадоше гонити оне, који се не покорише царској заповједи; епископи монотелити обиђоше области, да би распрострајали своју лажну науку и да би прибавили себи приврженика било милом, било силом. Тада Максим остави Цариград, те пође у Италију и Африку, да ослаби успјехе лажнога учења. Он се жестоко борио с монотелитима и нађе себи савезника у римском папи Мартину, који сазове у Латерану сабор, ту прокуне нову јерес, а заједно с њом и указ императоров, који је подржавао ту јерес.

На том је сабору присуствовало сто пет епископа. По бриж-

љивом размотрењу цијеле ствари о тој јереси у пет сједница или састанака, огромном већином признане су у Исусу Христу двије воље и два дјјетва и то признање бјеше изложено у 20 канона; епископи — монотелити: Теодор фарански, Киријалександријски, Сергије, Пир и Павле патријарси цариградски буду проглашени за јеретике. *Изложеније вјере* императора Ираклија и *образац вјере* императора Константина бјеше такође осуђени.

Тек што је о том сазнао император Константин, то без оклијевања посла у Рим да ухвати папу Мартина. Њега доведоше у Цариград, и оклеветавши га због тобожње кршаја бише га и мучили; најпослије га отпратише у заточење у Херзонес, гдје је свети страдалник одма предан на мученичку смрт.

Успомена његова свршава се 14 априла.

Такав удес снађе и Максима. Њега са још два ученика доведоше у Цариград и бацише их у тамницу, гдје су их различито мучили и патили; али осташе постојани. Тада Максима оптужише због тобожње памјере да је хтио предати Сараценима некоје градове у империји, и послаше га у прогонство у Тракију. Максим је подносио гонење мирно и хладно као прави хришћанин, он говораше „Благодарим Бога, што страдам за измишљене пријестуне, да се тим оперу вољни гријеси моји!“ Но након некога времена вратише

Максима из прогонства. Пошто он бјеше опште уважена личност, то приврженици монотелизма хтједоше, пошто по то, да га склоне на општење с њима: то је много да послужи на утврђење јереси. Да би изнудили у њега сагласност — употребљивали су свемогуће мјере: и наговарање, и лаж и претње, но све бјеше узалуд. Максим оста тврд ка' стјена. Најпослије су га наговарали, да барем шути о свом вјероисповједању.

— Прешутати истину — то је исто, што и одрећи је се, — одговори Максим.

Нас се не тиче твоје уједње — рекоше му, — у срцу вјеруј, како хоћеш, само мучи!

Господ је заповједио, да га исповједамо не само срцем, но и устима. — одврати Максим, свети апостол вели: „срдцемъ вѣрхетсѣ вѣ правдѣ; усты же исповѣдѣтѣ во спасеніе.“

Кад виђоше, да наговарања ништа не помажу, почеше га мучити. Максим постојано поднесе најужасније муке: њега су мучили, били, најпослије му одрезаше језик и десну руку и заједно га с учеником његовим Анастасијем, који је с њиме дијелио страдања, и отпратише у заточење у област египтску. Ученик умрије на путу, а Максим се patio 3 године у прогонству, трпећи сваку оскудицу. Он умрије 662 године.

Црква благовјерно слави успокену преподобнога Максима Исповједника 21. јануара. Он

остави иза себе неколико врло важних списа, који дишу тврдом вјером и пламтећом љубављу према Богу и ближњему. Накоро послје тога умрије насилном смрћу заштитник и покровитељ монотелизма император Константин: кад је он дошао у Сицилију, неки Андреј, син Троков, разби му у бањи главу виједром (каблом.)

Насиља и гонења, дакако, не створише мир, но се појави потреба да се питање о двјема вољама у Христу ријеши Васељенским сабором.

Константа је наслиједио син му Константин, прозвани Погонат, ревносни приврженик православне вјере, споразумно с патријарсима источнима и римским папом, нареди император да се у 680 год. сазове шести Васељенски Сабор у Цариграду. На сабору присуствоваха три источна патријарха: Георгије цариградски; јерусалимског патријарха заступаше презвитер Георгије, а од стране папине бијаху послати легати — епископи: Јован Портуенски, Абунданције Патернски и презвитер Теодор. Отаца, који су присуствовали на сабору, бјеше свега 170. Послије дугијех распра на сабору бијаше закључено, да се у Исусу Христу саобразно двјема природама признају и двје несмјесне и раздјељене воље — Божанствена и човјечија.

Након 11 година сабор ново отвори своје сједнице у царским палатама, које се зваху Трулске. Сабор бјеше отворен

у присуству императора и дворских достојанственика. Оцеви су са свим силама ишли за тим, да се „утврди непоколебиво правило вјере.“ Прије свега су монотелити бранили своје лажно учење: они прибјегаваху к неправилном тумачењу, изопачењу, па чак и измишљотинама. Све те препредености монотелита опровргоше оцеви сабора и једнодушно анатемисаше све монотелите и њихове вође, а међу њима и папу Хонорија и нечастивог Полихронија, који је покушавао да ради потврђења и ојачања монотелитске јереси васкрсне мртвога помоћу магичких заклинања. Затим су оци сабора саставили формулу православне вјере, у којој су исповједали двје воље у Христу и два дјјства човјечије и Божанско, и исто и то, да се човјечија воља не само ни мало не противи Божанственој, но сљедује јој и потчињава јој се. То су опредјељење оци сабора утврдили својима потписима и састављена формула бијаше прочитана пред императором.

На Трулском сабору се показала потреба, да прегледа њека правила односно црквенога благочинија. Сабор је усвојио као закон црквени 85 правила апостолскијех, правила Васељенскијех сабора и седам помјеснијех; а на том сабору састављена су такођер 102 правила, која се тичаху клира и црквенога благочинија.

Овај сабор назива се Трулским по трулскијем палатама у

царском дворцу, у ком се сједнице држаху; а назива се и пето-шестијем, за то што он бјеше као допуном петога и шестога сабора.

Послије саборнијех засиједанја, захвалио се је император оцима тога сабора ради утврђења православне истине, те изда указ, којијем се свијема заповиједало „да благочастиво и у свој чистоти признају шести васионски сабор,“ а ко би противно поступио, да се казни.

На шестом васионском сабору присуствовао је, као један од најревноснијих заштитника православног учења о лицу Исуса Христа, св. Андреј Критски, архијакон јерусалимске цркве. Доцније бјеше он архијаконском на острву Криту и одликовао се високим благочастијем. Црква му је обвезана великим каноном покајања, који се чита прве не-

ђеље св. четрдесетнице а познат нам је под именом канона св. Андреја Критског.

На почетку осмога вијека хтједо император Филип да опет васпостави монотелизам, и на незаконитом сабору осуди шести Васељенски сабор и заповједи да се из црква уклоне слике св. отаца, који су учествовали на том сабору. Но та заповјед произведе по цијелој империји опште негодовање и немир: у Риму букне буна, у Цариграду су јавно роптали на нечастиву заповјед цареву и Филип буде наскоро лишен пријестола.

Монотелити, који се не покорили ријешењу шестога Васељенскога сабора, настанише се у планинским горама, око манастира светога Мирона и пријемно се назива *маронити*. Под тим именом познати су и у данашње вријеме.

(Наставиће се.)

ПАЛЕСТИНА ПОД ВЛАШЋУ ХРИШЋАНСКИЈЕХ ИМПЕРАТОРА.

(ОД 326—636 Г.)

(од Алфонза Кјуре. С рускога преводи М. Никифор.)

I.

Палестина од Тита до цара Константина (од 70—326 г.)

Пошто је Тит освојио Јерусалим и пошто су се Јевреји разасули по разним странама, од Св. града Јерусалима није остало ништа, до: гомиле развалина, неколика остатка зида и три највисочије куле од града,

које су се жалосно и усамљено узвишавале на Сијонском брду; оне су биле остављене Римљанима за спомен своје побједи и могућности над покоренијем народом.

Неколике хришћанске и јеврејске фамилије, које су се повратиле у остављени житељи-ма град, скромно су се склониле

на Сијонском брду испод кула, које су оставили Римљани. Тамо се саставило мало хришћанско друштво са својим епископом, које се прославило својим исповједницима вјере — за вријеме гоњења на Хришћане.

Пошто су се Јевреји у неколико опоравили од пораза Титова, намисле, да се изнова побију са Римљанима. Цар Адријан, крвљу јеврејском окупао је њихов устанак и ријешо је да и само име Јерусалима изглади са лица земље, а на мјесто њега поставио је темељ Римске колоније, коју је назвао: „*Елија Капитолина*“. Јеврејски град исчезну, уступивши мјесто Римској колонији, са њеним тријемовима, театрима и храмовима: Јупитеровог на мјесту старог храма и Венера на мјесту староготи.

Елија Капитолина била је једна од насебина другог степена, која није уживала право привилегију „*jus italicum*“. Усамљени положај града у бреговитом мјесту, неимајући никаквога водног саобраћаја и трговине са другијем мјестима, и живећи јединијем споменом о првој својој величини и зачетку у њему хришћанства; па, на напосљетку неплодност његове околине: — све то заједно учињело је, да изгуби свој прије уживајући значај.

Са падом Јерусалима уздигао се значај Кесарије, која је подигнута Иродима на обали Средиземнога Мора; украшена том гордом и улизљивом ди-

настијом величанственијем зградама; постала је средиштем и станом власти цијеле Палестине. Почем је црква у свом јерархијском раздјелењу епархија, сљедовала војеном и грађанском раздјелењу империје, због тога је и епископ Кесарије постао прво духовно лице у цијелој Палестини.

Јерусалим са својим епископом био је као подчињен под власт митрополита Кесарије. Он није имао никакве власти над сусједнијем епархијама, заузимао је у јерархијским пословима и на помјесним саборима друго мјесто; али, не риједко дешавало се, да на васионским саборима, заузимао је прво, благодарећи томе, да се његова црква припознавала престолам апостолским.

Такав неприродни одношај узроком честог преницања међу два града, најприје тајнога; а у потоње вријеме јавнига и жестокога, а особито пошто је цар Константин почео да подиже и украшава — сваком љепотом — Јерусалим.

Но и без Кесарије, столице цијеле Палестине, и други многи градови палестински, благодарећи своме богаству и мноштву становника, истицали су се пред Јерусалимом, као приморски: Газа, Аскалон и Јопија, који су водили велику трговину са Италијом, Грчком и Малом Азијом; па у унутрашњости Скитопољ, којег су платнене фабрике некад служиле великијем извором државнијех прихода; Севастаја и Панаеда, раскошно подигнуте

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ЂУРЂИ
CRNOJEVIĆ

Иродом; Никопол, основани Елијогабалом; Јамвија, ње је ставило знаменито Јеврејско друштво; Дијоспол, Елефтеријопол и напосљетку Дијоклицијанопол, који је био подигнут у вријеме путовања Дијоклицијанова по Палестини.

Други узрок, који је узнемиравало Палестину произлазио је од Јевреја. Они, пошто су исцѣрани из Јерусалима, саставили су своја — готово независна — друштва у: Јамни, Капернауму, Назарету и Сefорији. од куда су они, мало по мало, између себе, истишњавали хришћане. Столица Јеврејска била је Тиверијада, која је подигнута на обали језера именована Овај је град подигао Ирод у част римског императора Тиверија. У овој вароши била је јеврејски патријарх, који је био старјешина свим Јеврејима у римској империји. Звање — чин — патријарха био је наслеђетвени у роду онога Гамалила, који се противио убићу Апостола у Јерусалиму. Носиоци тога имена уживали су велико право; свака синагога давала им је годишњи данак, а цареви римски ослободивши их од свијех дужности, називали су их „illustrissimi“. Под влашћу тијех патријарха саставила се цијела управа — суда и јерархије. Данак, који је њима припадао од синагога, купио се сваке године; купили су га за то одређени људи од патријарха, којима је била у ру-

кама неограничена власт над свијема старјешинама и чиновницима синагога.

Лакомство тијех кулука наводило је ужас; немилосрђе њихово доводило је у јеврејском народу често пута до немира и устанка. Успоредо — с њима — ходиле су судије и вршиле свој посао; власт њихова простирала се над свијем грађанским и казвенијем пословима јеврејскога народа; у њиховијем рукама имали су власт да могу на смрт осудити; но како објава тако и ријешење тога суда све се свршавало у тајности, да римски цареви — и ако су допуштили тај родњи суд — неби о њему знали ништа.

Стари, од памтивијека, непријатељи јеврејски Самаритањани, који су се утврдили у Сирији, подигли су свој рођени град Сихем, преобраћен у римску колонију Неапол, и подигли су, на врху Ггаризима, синагогу, међу развалинама храма, којег је некад подигао свештеник Маназија са сатрапом Санабалатом.

Оба ова народа и послје, у вријеме владе Хришћанства, нијесу се могли измирити са римским господством. Од времена Адријана па докле су их освојили Арапи, њихово упорство није престајало узнемиравати цијелу Палестину и доводити је до крвавијех сукоба, опустошавајући читаве области.

(Наставиће се.)

И. Д И О.

ЗА ШКОЛУ, ПОУКУ У ОПШТЕ И ЗАБАВУ.

Х И М Н А.

СРПСКОГ ПЈЕВАЧКОГ ДРУШТВА У ПОДГОРИЦИ

„БРАНКО РАДИЧЕВИЋ.“¹⁾

Ријечи: Ј. Сундечић.

Именом се ми китимо
Радичевић Бранка.
Као зора руменилом
Свитајућег данка.
Сваком српском Омладинцу
То је име драго:
Као бисер најсвјетлији,
Ка' највеће благо . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви!

Нек дух Бранков буди
Изнад наших глава;
У пјесмама се Бранковијем
Ори роду слава:
Па та слава нека јекти
И нами из груди,
И нека нас све-то-јачем
Родо-љубљу буди! . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви! —

Јесмо борци — Црногорци,
Српске мајке чеда:
На јунаштво наше свијет
С удивљењем гледа;
Ама знамо — да имамо
Сто мил'јона брата,
Да смо тићи — соколићи
Тог дивскога јата . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви! —

Па дух Бранков нек нас крј'епи
У слози, братинству,
И нек води нас к великом
Народном јединству!
Нек у коло нас окупља
С Драве на до мора,
Од Триглава до поносних
Балканскијех гора! . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви! —

Гдје се пјева, коло игра:
Душу се не ради;
Бранком пјесмом, зорним колом
Крј'епи ми се слади . . .

Пјесма, коло — нек нас мичу
До неба и Бога,
И до нашег славног бића
И неумрлога! . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви! —

Именом се ми китимо
Радичевић Бранка.
Као зора руменилом
Свитајућег данка;
Под гордијем тијем стјегом
Пуним чарне моћи,
Храбро, браћо, — хајд'мо напријед:
Бог ће ни помоћи! . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви! —

1) Одававши се најдраговољније упућеној ми жељи од стране вишеменованог славног Друштва: саставио сам ову „Химну“ и покљонио сам је истоме Друштву.

Храбро напрјед, — једром пјесмом
И јуначким скоком;
С пуним наде пут небеса
Упрцијем оком:
Нека небо нам помогне
И братимска слога;
Јер гдје нема брачког склада:
Нема ту ни Бога!...

У Котору на Спасов-дан 1894.

Напрјед! . . . напрјед! . . .
Хајд'мо ми . . . хајд'мо сви! . . .

Живио Бранко!
Живили ми! . . .
Живила браћа
Славјани сви! —

ВАЖНОСТ ФИЛОСОФИЈЕ ПЛАТОНОВЕ, ОСОБИТО У САДАШЊЕМ ВРЕМЕНУ.

Л. Поповић.

У сред цвјетуће природе, под сводом благог поднебља старе Грчке, геније човјска достигао је толиког и таквог расцвета, који ће у сва времена бити предметом чуђења, и остати свједоком великих, силних и сложених идеја, које су само метуће биле при ограничениости човјечијој, животним условима и научним средствима старог свијета. У души старог Јеллина, од незапамћених времена, почела су се врзати таква питања, која су мучила и која и даном данашњим муче све човјечанство у опште, и сваког човјека напосе. Он, обијајући својим силама и способностима по мраку незнања и заблуда свога времена, достигнув једно познање, једну више мање савршену истину, — није се тиме ограничио, већ је ишао даље, крчио нове путеве, расвјетљавао ум човјечији. У свом старању обухватити сва питања човјечијег духа и идејалну цијељ свега што постоји, геније старог сви-

јета поражава нас јединством и свестраним погледом на свијет и човјека. Такву свестраност ми видимо у философији Платона, који у великом преставнику старог грчког генија.

Његова философија представља правилну систему и суштину у којој ми смо предходних философа; у њу су ушли суштествени елементи учења школе питагоричке, слеатске, анаксагорове и ираклитове, и све те елементе она је сјединила у једну цјелину, чега је основна идеја била Сократов принцип, да вишом тежњом човјека мора бити тежња к познању добра (*τὸ ἀγαθόν*, т. ј. Божанства, које је недоступно чулима, но циглом мишљењу).

Природа, карактер, средства познања, почетак, поредак, цијељ свега космоса, а човјека на по се — ето то су главна питања којима се занима философија Платонова.

Његови идеали наравствени, естетични, религиозни и политични, јесу битна питања ње-

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

DURĐE
CRNOJEVIĆ

гове философске системе, која по својој важности и значају и по свом етичком карактеру нијесу могла неупливисати и на философске системе разних мислитеља после њега.

Платоново учење, одликујући се својом дивном пуноћом и свестраношћу, служило је и служи као међа свакој крајности, једностраности и назадку. Таквих крајности ми налазимо у сва времена, не искључујући из тога и наш вијек, наше доба. Н. пр., у старини ми видимо преоблађивање политичког идеала у периоду римског господарства, особито у тако-званом „златном периоду“ краснорјечија Цицеронова, као неопходне потребе политичког живота; у средњем вијеку (схоластика); крајност природних наука у новија времена; господство реализма, а за тим и резултат последњег — материјализам. Свима тим крајностима он је показао и показује својим учењем себичној гордости друге идеале, ослобођава науку из тијесних окова средњовјековне схоластике, и оживљава електричном струјом метода познавања многе философске системе после њега. За садашње вријеме заслуга његова учења тим је већа, кад се што је више могуће обрати пажња на подробности једностраних и чисто уских праваца у културном животу нашега доба. Та једнострана специјалност у интелектуалном животу види се из господства у философији, лите-

ратури и умјетништву (вјештини) натурализма, у науци емпиризма, а у животу практицизма. Наука раздијелена је на врло многе специјалности, које често до ситница долазе, те се зато и јављају људи специјалисте, који пишта више неће да знају, осим своје специјалности, чему је узрок ријеткост генија и таланата на пољу науке, литературе и вјештина. Као природна последица таквих крајних, једностранних праваца на свим пољима нашег умног и физичког рада, јавља се понижење, игнорирање интелектуалних и наравствених идеала, без којих не може обстојати истинско човјечанство у општености и у појединости.

У овоме, не гледајући на даљину времена која нас дијели од старог свијета, неће бити без користи да се обратити пажњу на истинити смисао старог грчког Генија, у коме ћемо и моћи наћи лијека за лијечење многих болијести нашег сувременог друштва, указав истинити критеријум за нови сувремен живот, у коме се често појављују жалосни факти песимизма. Такав критеријум јесте философија Платонова, гдје ћемо се ми дотаћи тога, што даје руководство за напредак нашег културног живота. —

Ми знамо да су философи прије Сократа и његова ученика Платона обраћали сву своју пажњу на физички, материјални свијет, те су напосљетку и дошли (Сократ и Платон) к томе резултату, да су одбацили чисто

физичку страну свог испитивања, и обратили пажњу на саме себе и на умну способност свог познања, као почетне тачке за даље испитивање. Чувена изрека Сократова „*νοῦν θεῶν*“ дала је нови правац за философска испитивања. Сократ казује животу наравствене цијељи, и у дубини своје душе налази свједочанство о Богу. Суштину његове философске системе ми незнамо, јер нам није оставио после себе никакво писано дјело. Он је учио свуда и на сваком мјесту гдје је могао наћи слушаатеља, посветив' сав свој живот васпитању младежи. Но као представником Платонових идеја, он је он проводи у великом броју својих дијалога, јавља се већим дијелом Сократ, под другим именом треба разумјети самог Платона.

Платон у својим доказима прибјегавао је већим дијелом к дијалектики, и дијалектичко развиће мисли, често, откривало му је нове погледе на предмете, те се и речени метод јавља најбољим оруђем развића слободне умне радње, служећи најбољим средством при испитивању тражене истине. Тако он сам на врло много мјеста указује на значај у корист дијалектике, ради достигнућа праве истине, јер јој је предметом стварност, то што у природи остаје једним и истим. Његово учење одликује се логичком строгошћу мисли, недоуштајући никаквих софизама и површног тражења истине. По примјеру Сократа, при

испитивању употребљавао је метод индуктивни, са том разликом од свог учитеља, што Платон додавао је још стварне процесе анализа и синтеза, саједињавања и класификације. Он је први увео анализу, као философски процес; пажљиво расчлањивање и разматрање појединих дјелова цијелог, давало је правилни појам о цјелини. Значи, из многог стварати јединство, к чему он увијек тежи. У опште је, карактер његових дјела синтетички, и идеја безусловног, по њему, није ништа друго, но виша форма синтезе. —

У дијалогу „*Тимеј*“ Платон разложи о извору нашег познања и о идејама. По њему постоје два извора нашег познања, у којима се откривају два вида бића. Прво знање, које добијамо посредством чула (*αἰσθησις*). Но чула не дају вазда адекватног знања, одкуда по њему једна и иста ствар може нам се различно представљати. Кад би се наше познање ограничило само таквим утисцима, то сваки држао би за истину то, што он дознаје сопственим чулима, а чулима дознајемо предмете, који су лишени сталности, који немају стварног бића. Чулно познање упознаје нас не с правом суштином (субстанцијом) и с оним што у ствари постоји, не с нуменом но са феноменима његовим, који нити су сходни с идејама, нити савршено противуположни, него, који ипак никада не могу бити сушношћу. Преставе, које постају из једи-

ничних осјећаја, и основана на њих суђења, по Платону, дају нам само знаке вјечних идеја, копије њине, дају — варљиво, а никад истинито — сустанцијално знање — то је само мњење (*δύξις*). На тај начин, мњење занима се само оним, што нам се чини (са феномама), и наша осјећања, суђења, мњења односе се к τὰ φαινόμενα; напротив, филозофски појмови — к τὰ ὄντα. Диоген, мислећи разрушити сву теорију Платонову о идејама, узвикнуо је: „Ја видим, истина, стол; но не виђу идеју стола.“ На то ми је Платон одговорио: „Зато што ти гледаш очима, а не разумом.“

Истинито познање по Платону добија се помоћу разума и ума (*νοῦς*), које и јест резултат неког непосредног додира разума са вјечно постојећим, са апсолутно истиним и непромјенљивим.

На тај начин, по Платону, два су главна извора познања, у којима се показују два вида бића: у чулном — јављења, мњења, у разумном — сушности или идеје (нумена). То су двије форме мишљења, које можемо назвати — суђене и појам. И, као што чулима познајемо чулно биће, тако исто умом по-

знајемо истинито постојеће, суштествено. —

Потпуно познање идеја у земаљском животу није могуће постићи, зато што чулни утисци сметају оку нашега ума, и само после смрти, кад се душа ослободи од тјелесних окова, наш разум биће у стању потпуно задубети се у том посматрању. У земаљском животу ми можемо помоћу мишљења приближивати се к њему, али и у таквом посматрању има неки дио истине, који је само слаба сјенка будућег непосредног посматрања. Кад ми помоћу мишљења добијамо истинито познање, то, разумије се, долази до нас кроз савијене и промјенљиве разноликости чулних утисака. Посљедицом тога савијене јавља се образовање општих појмова. Али зато не треба мислити, да су осјећања извор познања посредством појмова; извор нашег познања не треба тражити посредством материје, и не у самом процесу осјећања, као што су учили многи стари философи и као што уче материјалисти, — него у мишљењу, и у урођеном човјечијем уму, непромјенљивих чистих појмова, у безсазнаатељном виду, који осјећања само буди и доводи их до сазнања.

(Наставиће се.)

I. О ВАСПИТАЊУ И ШКОЛСКОЈ ДИСЦИПЛИНИ.

Пише Зарија Радичевић учитељ.

А) О васпитању.

Ђеца чим се роде, по природном закону имају све органе чула, али су та чула у почетку неразвијена. — С привиковањем тих чула учи се дијете мало по мало виђати, чути, пипати, мирисати и кушати. Од свих чула најглавнији су вид и слух, преко којих ђеца добијају највише знања. И ђеца су као и ми с том разликом, што се природни дарови ђечији налазе још у пунољку који теже к развиту. — Природни дарови су код ђеце неједнаки, код неких су више, код неких мање наклонени развјувању, па због тога који хоће да буде прави васпитатељ ђеце, тај мора нарав и својства ђетета које васпитавати хоће — добро познавати. —

Снаге у ђетета како душевне тако и тјелесне јесу успаване и неразвијене, ал' оне се полако буде и к развиту теже.

Код ђеце се одмах у почетку појављују природне склоности и то склоност к радњи, к држевности и к подражавању. — Најприје се појављује склоност к радњи. Оно и ако је малено и слабушно, хоће да се миче: ногама, рукама, напреже се да говори, да гледа, да пузи и да иде. — За тим се појављује склоност удружења, јер дијете тражи друштво себи равно да се шњим забавља. — Ова склоност појављује се тек кад

дијете научи по мало говорити, да може своје мисли и жеље другом саопћити. — Посље ове двије склоности долази најважнија склоност подражавања, којом дијете, све што види да други ради и оно почне да ради.

Због своје душевне и тјелесне слабости, дијете потребује његе, чувања и помоћи, па с тога и повјерава дијете себе родитељима с повјерењем, јер осјећа, да су они јаки, снажни милостиви, па с тога их и поштује и на њих се угледа.

Унутрашњи судија сопствене ђетета — савјест — није урођена ђетету но је урођена само родитељу и пријемљивост савјести се може изобразити и развити може, и то по дјелима оних, које дијете често виђа и за савршене и ваљане држи. Савјест није код свакога човјек једнака, него она зависи од васпитања, од вјере и начина мишљења. —

Казали смо да дијете нејако и слабо повјерава себе својим родитељима, с тога и црпи од њих прво васпитање, а то је у кући својих родитеља — домаће васпитање, о ком ћу на првом мјесту говорити. —

а) Домаће васпитање.

Многи педагози и научни људи писали су и пишу о домаћем васпитању, али још постоји борба о истој и нико није одредјелио прави начин домаћега васпитања па тако и ја не-

могу, али у колико будем знао, исказаћу своје мњење о домаћем васпитању — какво би требало да буде. — Домаће васпитање ћеце зависи највише од породице, па због тога — ако је породица добро и христјански васпитана и ако буде настојала, да јој и ђеца, таква буду — нема сумње да ће и ђеца таква бити. —

Прије него се почне с васпитањем, треба дијете привикавати к пажљивости.

Родитељи или породица морају понајприје настојати, да дијете приправљају привикавањем на извјестан *ред* или *уредности*, *умијерености* *уздржљивости* и *штедњу*. У првијем годинама дијете не зна схватити онај *ред* којим га мајка храни, кућа и забавља, али кад се поље тај *ред* поклања много пута и кроз времена — па још на једнак начин — добар или хрђав, — онда тај *ред* мало по мало прелази и на дијете и остаје код њега као навика. — Пошто дијете тако навикне, и те навике код њега остану, разумије се, да ће га оне пратити течајем његова цијелог вијека и по томе разумије се, да су родитељи дужни своје дијете привикавати на све што је добро и корисно, ако желе, да им ђеца савршена постану као прави и ваљани чланови друштва, државе и цркве. —

У његовању ђетета морало би бити извјесног распореда, јер кад неби било, онда би се већ у трећој години морале употријебити присилне мјере, да се дијете доведе у *ред* — ако би се

опазило да окрене хрђавијем путем. —

Да се постигне успјех доброг васпитања, морају родитељи бити досљедни и строго се држати споменутог распореда.

Кад се умна и тјелесна снага у ђетета прилично развије, морају родитељи своје дијете склањати на *добровољну послушност*, *услужност*, *пристојност*, *поштовање* и *искреност*, *захвалност* и *доброчинство*. — Родитељи морају настојати, да дијете осјети како је непријатно, кад се према родитељима и другим не понаша онако како би требало, — и постигао — како је пријатно кад се родитељи воле. — С тога је не само нужно, да дијете у родитељској кући има вазда са собом *добримјере*. — Разумије се *CRNOJEVIĆ* бити, само, ако у родитељској кући буде владала *слога* и *савјесност*. —

Не треба да се родитељи надају, да ће им ђеца бити истинита, да ће истину говорити и чинити, ако им сами дају повод да да лажу; па с тога, ако родитељи желе да им се ђеца том пороку не би научила, морају пред њима саму сушту истину говорити и чинити. —

Примјера, ће су ђеца постала лажљива искључиво кривицом својих родитеља, има доста, — које мислим, да овђе није потреба навађати. —

По овоме свему видимо, да је најважније правило у домаћем васпитању ово: „*Што нијеси рад да ти ђеца чине, не чини то пред ђецом, ниши другијема доусти да*

ти пред ђецом чине, ако се жели, да споменута тачка успјеха постигне. — По овоме наведеноме мора бити особита дужност родитеља, да бодријем оком прате рад своје ђеце у кући, а особито ван куће — ђе ђеца имају прилику дружити се с осталом ђецом, јер васпитање зависи од тога, с каквом су се она ђецом дружила — добром или хрђавом — па с тога биће дужност родитеља, да ниједне, па ни најмање погрешке ђечине не превиде и непропусте, него да своју ђецу поуче, унуте и поправе, једном ријечи изведу на прави пут. —

Познато нам је, да су се злочинства и пороци деценима, од када се зна за прве људе па све и до данас. — Ова зла дала су повода умнијем људима, да размишљају како би се томе

доскочило, дакле морало се тражити по што по то начина, којим ће се начином та зла из љуцког друштва искоријенити. Тражећи то дошло се до увјерења, да ће васпитање или образовање подмлашка имати велики значај, ако се ово буде вршило у сагласју с природним законима.

Васпитати или образовати дијете, значи усавршити га, одгајати га тако, да буде тјелесно здраво и умно развијено. —

Ово све не може се постићи домаћијем васпитањем, па с тога су родитељи и обавезни давати своју ђецу у школу, да тамо настави, продуже и усаврше овај васпитање, које су у родитељској кући започели и да на тај начин спреме подмладак свој за будуће и способне грађане т. ј. чланове друштва државе и цркве. — С тогаћу говорити овђе о:

(Наставиће се.)

КАРАКТЕРИСТИКА ЈЕДНОГ СВЕШТЕНИКА ЗА ВРИЈЕМЕ ТУРСКОГ ПРОГОНСТВА.

Поп **Анрија Кујачић** родом је од старе поповске породице, у којој тај свештенички чин и данас његови потомци држе.

Ја сам наодио потписе њиховијех свештеника у једној стародревној књизи, — „пасхалији“. Потписи су сви тако поређени, да су најгорњи најстарији: тако, да су се потписивали потомци свештеници испод својих предака — свештеника.

По овој књизи могао сам се увјерити, па и да нијесам истинито знао, да је то стара свештеничка (кућа) породица. О породици његовој, мислим, да је доста, а сад ћемо из ближе њега описати:

Поп **Анрија** био је човјек: средњег раста, широкијех плећи, јаког састава, те према томе одважан и побожан, као што ће показати њеки истинити дога-

ђаји из његовог живота. Обично је носио црвени ћурак постављен лисичином; а у џеповима су му биле вазда двије мале пушчице, које он називаше: „галицама.“ Штап је вазда носио; и у њему потајни челични штилет. Његови парохијани били су: „сиротиња корјенићка раја,“ која је силнијем Корјенићима измет чинила. Али ђе? Он ђе је је био поп **Андрија** о зулуму није било збора! Он је свуда ђе је год био штитио и бранио своје парохијане. Он је био: „прави пастир свога стада...“

Једанпут пође он у Ораовац, село, које је припадало поред Корјенића његовој парохији, да прекађује. Пошто није хтео сеоцкијех „ришара“ прекадио, најпослије дође у пријатеља *Рада Шакошића*, да прекади и да преноћи. У то вријеме био је обичај, да поп у вече чита: „повечерњу,“ у оној кући, у којој ће, да преноћи. Таман и поп **Андрија** устао, да по обичају чита повечерњу, а *Раде* му донио на ожегу ватре; те кад поп поче над лопатом читати:

„Кадило тебѣ приносимъ Христe Боже нашъ...“ — турчин ће с врата, који је дошао, да види, тога фаљенога „папаза.“

„О рајо!“

„Ево ме аго!“ — прихватиће *Раде* пошто угледа наоружана Турчина-*Алију Ацаметовића* из Требиња, највећег зулумћара, на вратима.

Турчин ушав одма погледа у попа те ће:

„Шта ти, папазе, ту дробељаш? Видиш ли болан мене? Умукни, папазе!...“ — Сви се препали, као једна раја, а поп *Андрија* као да не чује, но чита даље.

Свом приликом мислио је: „Нећу прекидати прије но свршим, ако не дође до главе.“ — Опет стаде викати турчин на попа исплазив' језик пут њега; али попа ништа не смете но ладно чита: „повечерњу,“ те кад поче читати:

„Молитвами свјатихъ отецъ нашихъ, Господи Исусе Христe Боже нашъ: помилуй нас,“ — виђе му се на лицу знак осветљења, кад рече: „На здравље и твоје сеније!“ скиде епитрахил те с њим обави књигу и метну у торбицу. Чим то сврши окрену се турчину, те ће:

„Турски скоту, коме се ти ругаш? Кога ти несујеш? Кома ти плазиш језик!? а?...“ — то рекав па јуриш пут њега. Уфати ти *Алију* за бијело грло те сњим посред ватре; па онда ун' кољенима, на што га раја поче бранити бојећи се тужна, да други турци не дотрче из села; али га попо намири петѣ, да кад су га из главања и рука поновијех извукли нијесу знали или је жив или је мртав!...

Шта је чекао дотле турчин? Бог би га знао. Ваљда не смједо да удари. Што ли..“

То је и заслужио!

Поп *Андрија* бојећи се осталијех турака из села узео торбу с књигама, па отоде пут за уши. пут града *Клобука*.

Прошле су од тада двије године.

Бијаше пред вече у петак. Цамија на Ушћу бијаше већ изгубила сунчеву позлату, само још врх од мунарје позлаћен бијаше, кад дођоше Корјенићи — турци да: клањају и авдес узимају. Уђоше у цамију, те пошто се помолише Богу и пророку — Мухамеду и пошто оца са високе мунаре узвикну: „Ла илах ил' алах у Мухамед разул Аах!“ изађоше пред цамију, те посједаше с десне стране ње у наоколо, како се могу лијепо причати.

Пошто су се онако у тишини растимарили потегоше чоене ћесе, које су им објешене на јасу по десној бедри, а из њих долазе. Напунише трезунице земунице — луле корјеничкијем дметом. Један између њих искреса огњилом о кременицу, а други наждише буковијем трудом (усјеком.) Пошто сваки метну огањ на земуницу, онда их свитлаше у чонор, те изгледаше као: јергила.

Сваки тиска срмајли такум у уста, те онако пушћи дума.

Пошто им се „раскокија“ духан у земуницама, Бего *Али-маловић*, пошто се је надисао дима, извадив срмајли-такум из уста учини: пуууу... те ће:

„Што сте се умучали? Што не зборите што!? Дина ви!“

„Ми, Дина ми, немамо шта“ — прихватише сви извадив такуме из уста.

„Ма како немамо шта!? Алах вас смео! Видите ли шта ради

они папаз из Клобука, те не да раји, да нам измет чини! Што ћемо од њега?“

„Вала ја сам сад о томе хесапио!“ — додаде *Авдица Шеховић*.

— И ја! и ја!! — додаше остали.

„Ма и ја турске ми вјере и кад сам у цамији све мислим о томе“ — додаде Бего потегнув једном из такума бојећи се, да му се не угаси.

„А знате ли шта нам тај папаз учини од најбјешњег Требињца. Од *Алије Адиаметовића* у Ораовцу!“ — Запита ће оца *Авдица* као да потврди, да л' прихвати о томе.

Како не знамо! — прихватише остали.

„А што ћемо од тога папаз турску вјеру!? — запита Бего, пошто је већ распалио духан у земуници, и осигурао се, да му се не угаси.“

„Неможем га уфатити ниће сама, но свуда има уз њега крдо раје, па би сви за папаза погинули, другојаче га не би пуштили.“ — додаде бег *Зуко Шеховић* истресајући лулу и пушећи је по ново.

„Ја би' дина ми да га ће домамимо ође; па не мари невјеру на вјеру!“ — додаде *Ибраим-бег*, који је све пушио и думо.

„А ферим *Ибраим-беже*!! Тако вет никако! Ја ћу га звати на кумство, да ми пиша малога *Ибрицу*. И задаћу му вјеру“ — рече Бего. — Бег задовољан *Ибрајим-беговим* мишљу.

„Ти, ђђђ, знаш читав куран, наодини ли у њему, да је грехота на вјеру ухватити диндушманина?“ — запитаће *Бефир Главовић* из Неџвијећа, који бијаше однекуд дошао.

„„Не вала, Бефире! но куран пише, да се таки катил слободно убити или уфатити на вјеру смије.““ — одговори оца.

„Вала и то ми је мило, кад није греота. Ја ћу послати ноћас папазу бурумтију, и задаћу му божју вјеру. Сад би добро било, да идемо. Ево се већ фата акшам.“ — дода ће Бего препуњајући лулу и спремајући се.

— Ајмо де! док и ми препунимо! — рекоше остали потегнув дуван — ^{Национална Библиотека Црне Горе} на ње неће зе мунице, па на њих нећу ше онај угарак, ^{кога бијаху истресли.} Раскокијаше, усташе и пођоше.

Бијаше већ даница помолила иза Космана, те трепеташе, као да својјем трепетањем објављиваше жителјима своје другарице зору; а поп **Андрија** бијаше изишао те штеташе испред куће, те би кадкад погледнуо у трептање даничино и другиж поредница; и тада би му се и нехотице отело: „Велиј еси, Господи, чудна дџла твоя!“ ... кад се помоли један турчин пред њега те ће назвати:

„Саба аирала, поше!“

„„Какво саба аирала! пексијане један! Што не велиш: „„Добро јутро!““

„Опрости, попе! Тако сам научио“ — додаде турчин.

„„Брзо сад реци: Добро јутро!““

„Добро јутро!“ — рече Турчин извадив писмо из њедара.

„Добра ти срећа!“ — прихвати поп узев писмо од турчина. Прочита и рече турчину: „Доћу“! . . .

Турчин се врати натраг, а поп пође у кућу, да се за пут нареди.

Пошто уђе у кућу каза домаћијем, да ће ићи на Ушће, да кумује у Бега *Алмаховића*. — Домаћи га од тога одвраћаху али он наредив се рече: „Идем на вјеру; вјера ће ме чувати! ^{Национална Библиотека Црне Горе} Када би ја поп био, кад за вјеру не бих главу дао.“ — Затим узе штап, рече: „с Богом!“ и оде.

Поп дође око подне у **БЕРДЖЕ** **ЦРНОЈЕВИЋ** где га лијено дочекаше, и приведоше му малога *Ибрицу*, да кумује, коме он остави дукат на глави. Ту га турци — кумови оставише на конач и дадоше му по вечери једну одају у којој ће преноћити. Поп по свему дочеку на дао се невјери турској, али за то није много мислио, него је тврдо увјерен био, да ће га вјера спасти. Око поноћи чу њеки шапат у соби, која је под њим била, те разумје ријечи: „Не смијемо; море бити да има какво оружје. Ако имадне не можемо му ништа, но ће нас погрдити! То чувши поп, устаде полагано па пође, као да изађе напоље; али га заустави на вратима глас:

„Стан влаше нијеси утекао!“

Поп чим виђе бусију турака потегну штилет из штапа, те јуриш у бусију.

Турци поплашив се од ненаднога оружја, одма му пут учинише, али га ненадна бусија дочека на главнијем вратима столицама од пушака задаше му неколика ударца, које је он мало осјетио. Попа и ту вјера спасе, али се турци вичући за

У *Корјенићима*

њим натискоше пут непрелазне ријеке Требишњице, која тече таман испод Ушћа. Поп не имајући куд камо те посред ријеке, а будући да је умιο иливати, преплива сретно на другу обалу.

У то турци дотрчив на обалу стадоше викати:

„Аа,! вала се папаз напио!“

„Вала нијесам, но ожеднио!“

— додаде поп с противне обале.

Н. Корјенић.

III. Д И О.

ЗА ПОВЈЕСТ, ОПИСЕ И СТАРИНЕ.

NACIONALNA
К А М И Ч И Ц И П Р И Л О Ш Ц И
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ZETU DRUŠTVO

Од И. Р. **CRNOJEVIĆ**

I. Српски манастири у скадарском блату.

Василије Петровић, митрополит црногорски у књижици, печатаној у Москви 1754 године: „Исторія о Чрној Гори“ описујући Зету помиње скадарско језеро и вели: „ва том озеру естъ неколко островов а ва васаком островѣ естъ манастирь, котори былъ построень отъ герцоговъ зетевихъ и черногорскихъ“ (в. Љетописе Матице Српске за г. 1845 књ. 68 стр. 4.); а

Которанин Маријан Биволичѣ (Bošica) описујући г. 1614 скадарски Санџакат помиње у скадарском језеру пет острва и на њима српске манастире по имену, и то *св. Николу на Врањини*, као главни манастир, па онда *Ком. Бешку Горицу*, *Смарцску Горицу* и *Морачник* (в у „Starine“ књ XII. 176: „d'entro d'esso (lago) vi ressedeno

cinque scogli, e cadaun d'essi sortisse il nome proprio del convento di calogieri servi, che ivi habitano. Il principal d'essi e S. Nicolò di Vuranina, Com, Besca gorica, Starceva gorica, Moracnich.“ (Ср. П. Ровинскога „Черногорія“ томъ I. С. Петербурѣ 1888 стр. 800.)

По томе су поменути српски манастири постојали и у почетку XVII ога и у половини XVIII-ога вијека; а да ли исти манастири и данас постоје, о том не треба ја да читаоцима овога листа што кажем, кад они то знају боље од мене. И мене се не тиче овде и сада садашњост већ прошлост тих српских манастира и кад су постали и ко их је подигао и какви су се помени о њима сачували до наших дана. Те *помене* ћу да разбирам овде.

Лице оно свештено, које је на крају XII-ога вијека саставило неку

кронику о кнезовима и краљевима који су прије Стефана Немање, српскога великога жупана господовали у Зети и у српским земљама околу Зете, на латинском језику под именом: „Regnum Sclavorum“ или „Српско царство“ или још боље „Српски Цароставник“, то свештено лице, ком се не зна име те се обично називље „Поп Дукљанин“, помиње у XXXV-ој глави те кронике (у издању Црнчићевом на стр. 41.) скадарско или зетско језеро или *блато* „Balta“, а Мавро Орбини, дубровчанин, који је превео ту хронику на талијански језик напомиње на страни: „questa Balta e il lago di Scutari“ — али се у кроници тој не помиње ни један оток у том блату нити црква или манастир који на отоку.

Из времена српских Краљева и Царева (1217—1360) има више писмених споменика, но сви ти споменици тичу се само, најглавнијег и најстаријег између манастира у скадарском блату: св. Николе на Врањини, а за господства Балшића, Дривоста, у приморју (1360—1421.) помиње се и *Морачник* и као што ја мислим и *Старчева Горца*.

Предпоследни господин зетски из куће Балшића, Ђурађ Срдимиров Балшић (1385—1404.), зет српског господара, кнеза Лазара немогући бранити од све жешћих турских навала и нападаја све своје земље и градове уступи Мљечаном *Скадар* с градом и облашћу, *с језером и с острвима у њему* („cum toto lacu et insulis in eo“), *Дриваст* (Drivasto) с градом и облашћу, град *Satti* с царином на Дињу, задржавши у својој власти: Уљњин, Бар и Забојану (в. S. Ljubića Listine IV. 367; ср. Макушева о славинахъ, вѣ Албанији ст. 65).

О стању и судбини српских цркви и манастира у Зети уопште и оних у скадарском блату на по се има нешто спомена у мљетачким списима у поменику Лјубићевом Сборнику (Listine V 42, ср. Ч. Мијатовића историјску скицу: „Госпођа Јела Балшићка“ у

Отаџбини књ. X стр. 243; и у IX књизи Листина стр. 204.).

Из последњег мљетачкога списка од год. 1444. дознајемо за жалбу и молбу *Којчина Црнојевића* војводе пред мљетачким господством којом је молио исто господство да се и опет пише и наложи мљетачком капетану у Скадру и мљетачком кнезу у Котору да настоје о том, да се поврате сва одузета добра манастирима и црквама у зетском језеру, које су манастире градили које њихови (Црнојевићи) стари (li nostri antixi), које други зетски господари, и у којима се сви они сахрањују (et tuti nuu e Sepelimo in le dite giesie); па помињући све то моли Којчин Црнојевић мљетачко господство, да га начине и поставе за старатеља и скрбника или почитеља (procurator) истих цркви и манастира.

Мљетачко господство, у Зети и у скадарским блатом трајало је до пада Љеша, Дривоста, Жабљака и последку Скадра (год. 1479) а тада је исто замијенило још круће и несмијену мљетачко турско, она „жељезна кома турска палица“ оуви! не просто биошн нѣ доубаиошти; и придоше сзати вѣ достоаице божје, цркви раздроушише!“ као што жалостивно нариче последњи хришћански зетски господин, Ђурађ Црнојевић у поговору Октојиха, доштампаног у почетку године 1494. на Цегинју.

Толико и ништа више знам ти о српским манастирима у скадарском блату уопште, а сад ћу да поменем, колико сам могао сазнати и довити се о сваком манастиру у том блату за себе.

Морао би почети с главним и најстаријим манастиром, са св. Николом на Врањини, али ћу то оставити сад на страну и посветићу ако да Бог и св. о. Никола помогне, врањинском св. Николи моме креном имену и заштитнику цркве ове, при којој ово пишем, други засебан приложник, а у овом првом приложку да свршим с осталим четир манастира у скадарском језеру. На реду је

а) Ком.

Нијесам био у Црној Гори, нијесам пловио ни Црнојевића ријеком ни по благу скадарском, те с тога морам упутити читаоце на оне писце и књижевнике, који су били на Кому и видјели развалине старог манастира на том Кому својима очима и истраживали помене и натписе, који су се до данас сачували тамо, а ти су писци и књижевници: 1-во Архимандрит П. Дучић, 2-го П. Ровински рус 3-ће Ф. Радичевић. Први од те троице издао је своје биљешке о Црној Гори г. 1874 у Биограду, па је те биљешке примио и у књигу III-њих својих књижевних радова; и у тој III-њој књизи пише г. Архимандрит помњући скадарско језеро и острвиће у њему на стр 46, да се један крај од острва „Одринска гора“ зове *Ком*, на којем су развалине манастира тога имена, *задужбине војводе Стефана Црнојевића*. Црква није срушена, у њој се и сада служи. *Ту су и његове гробнице како Стефана Црнојевића тако и његове жене Марије*. На и у расправи истога господина: „Јепископије зетска и дабарска“ прештампованој из 57-ме књиге Гласника у Биограду 1884 и препечатаној у II-ој књизи његових књижевних радова, изданој у Биограду г. 1892. каже то исто за *Ком* што је г. 1874 рекао, али је у другој расправи још додао и ово:

„На Стефанову гробу пише: — „Сја плоча деспота Степана воеводе Мулеша Црнојевића;“ а на Маријину гробу: „Сја плоча госпоге Маре.“

Из првога се записа дознаје — вели г. Дучић — да је Стефан био „деспот“, и да се звао „Муљеш Црнојевић.“ „Муљеш!“ ваистину чудно име. Али у Црној Гори има како кажу — и данас свакојаким и доста чудних имена, а у старо вријеме могло их је бити још више и још чудноватијих, па је и Стефан Црнојевић „деспот“ могао имати друго име или надимак „Муљеш.“

Но г. Љубомир Ковачевић, професор у Биограду мислио је и саоп-

штио ми је мишљење своје у почетку г. 1885, да је г. Дучић *погрешно* прочитао тај натпис на Кому: „Сја плоча деспота Степана воеводе Мулеша Црнојевића“ мјесто: „Сја плоча деспота Степана воеводе де му Леша Црнојевића.“ — и да је по томе под том плочом сарањен био Леш (Алекса) Црнојевић, војвода деспота српског Стефана Лазаревића, а не некакав Муљеш Црнојевић, којег није никад ни било на свијету; и да тај Степан Муљеш није био „деспот“ — и који цар да постави Црнојевића за „деспота.“ И код гробнице те није гробница Стефана, оца Ивана Црнојевића онда и она госпођа Мара неће бити жена Стефана а мати Ивана Црнојевића.

Тако је мислио Љ. Ковачевић године 1885. А да ли он још и данас мисли тако о „Муљешу“ Дучићевом *деспоту*, нијесам га питао и нијесам сви ни одвећ „љубопитљив“, да то сачува, и сад знам само то, да би волио данас, да могу казати, да је г. Дучић *прит* добро прочитао онај *натпис* има право тврдећи већ неколика пута, да су оне двије гробнице у цркви на Кому, једна Стефана Црнојевића а друга жене његове Маре, и да је црква та *задужбина Стефана Црнојевића*, волио би, да могу, али кад то немогу, и не могу не за то, што друкчије чита натпис тај и друкчије мисли о натпису том пријатељ мој, Љ. Ковачевић; дакле да за рад *љубави* према своме пријатељу не могу, већ што мислим да је Љ. Ковачевић мислећи онако г. 1885 *потрефи истину*, којој се свако кољено, па и мене грешника преклонити мора и част јој одати.

Леш *Ђурашевић* помиње се као властелин (baron) у горњој Зети с братом својим Ђорђем у дубровачким и млетачким листинама од године 1403—1422. Посљедњи је пут помнут у листу од 4 окт. 1422 а већ у листу од 23 дец. 1422 помиње се само брат његов Ђорђе *Ђурашевић*, отац *Степана или Степанице Црнојевића*, оца славнога Иве Црнојевића.

На како то, да се каже, да је Ђорђе *Ђурашевић* био отац Стефану *Црногорче*? Не чуди се томе млади Црногорче! Ја сам се томе негда чудно и чудећи се томе много, упао сам у погрешку, држећи, да су друго *Ђурашевићи* а друго *Црнојевићи*; ну од кад је IX књига скупљена С. Љубићем листина изашла на свијет, гдје на стр. 303 пише: *Zernoevichi chianadi Gjugazy* (*Ђурашевићи*) од то доба људи од науке, као на пр. наш *Љубомир Јовановић* у Биограду и Чех *Константин Јиречек* у Бечу кажу и пишу, да су *Ђурашевићи* и *Црнојевићи* иста зетска стара породица. Синови старог Балше: *Срацимир*, *Ђорђе* и *Балша* писали су се и називали: *Балшићи* а *Срацимиров син Ђурађ* писао се *Срацимировић*, а *Ђурђев син Балша* (III-ћи) *Ђурђевић*. На су тако и браћа *Ђорђе* и *Љеш* (*Алекса*) *Црнојевићи* писали се и *Ђурашевићи* ваљда *Црнојевића*, може бити брата *Влада* *Стефан* и *Радича Црнојевића*, који је *Гадич* погинуо године 1466 у својем војском *Ђурђа* *Срацимировића* — *Балшића* господина зетскога. —

Дакле *Љеш Црнојевић* а не *Муљеш* и тај *Љеш Црнојевић* није био „деспот“ већ само војвода деспота *Стефана Лазаревића* који је године 1421 и 1422 ратовао са *Венецијанима* у *Зети* због *Зете*, не дајући да *Венецијани* пошље смрти *Балше* пошљедњег, нећака његовог сасвим овладају *Зетом* и зетским *Приморјем*.

Тај војвода деспота *Стефане-Љеш Црнојевић* (*Ђурашевић*) престао је на крају 1422 и сахрањен је у цркви храма *успеније пресвете Богородице* на *Кому*, коју је он ваљда заједно с братом својим *Ђорђем*, оцем *Степана Ђурашина* и *Којчина Црнојевића* саградио.

И тако би манастир на *Кому* илити *комска* црква *задушбина* била *Љеша* (*Алексе*) († 1422) и *Ђорђа Црнојевића* а не *сина Ђорђева Стефана Црнојевића* који се престао године 1466. —

У повељи од 4 јануара 1483, којом *Иван Црнојевић* „господар зетски“ и млетачки војвода оснива манастир на *Цетињу* помињу се цркве: *комска* и *Горица*, које су обје цркве — вели *Иван* — саградили наши родитељи на име *пречисте*, но пошто су тада „судом *Божијим*“ *затуштјеле*, то *Иван* сваколика добра њихова прилаже часном храму *пречисте Богородице* „на *Цетињу*“, и уједно наређује, да та нова црква на *Цетињу* „памет твори к титору (цркве *комске* и *Горипе*)“ кад им је *исходни дан*, и да *хране* два или три *кадуђера*, који ће уздржати *правило* у цркви *пречисте* у *Кому*; а ако би се кадгод господ Бог умилосрдио и *пречиста мати* његова, те се оне цркве опет *насъбеде* и *понове*, то да је свака црква *вољна* своје *себи* узети.

Око штампања првих црквених књига, које је *Божидар Вуковић*, *Гедричанин* стао године 1519 у *Монте-Негросу* издавати трудио се *Јермонах Пахомије* „от *Црне Горе* от *ријеке*“, који је и тако нише у *Псалтиру* с *Часословом* од год. 1520, каже и *ети Пахомије* да је *Јермонах* „от *острови* *доклитискога* *езера*“, а то ће рећи да је био *Јермонах* из *једног манастира* на *острву зетскога језера* или *блата*.

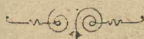
Да није тај *Пахомије* био из *манастира* на *Кому*, о ком је овде *ријеч*? Ја само питам — а ти *Црногорче*, ако знаш, да није било из *тога манастира* већ из *другог* кога, на пр. *никољског манастира* на *Врањини*, кажи и *докази* то!

Г. П. Ровински помиње у својој књизи „*Черногорја*“ на стр. 268 и 417—420. *Ком* и *комску цркву*. И он каже да је *Стефан Црнојевић* саградио на *Кому* манастир и цркву ва име *успенија Богородице*, али не спомиње ни *Љеша* ни *Муљеша* и у опште не спомиње оне *натписе* на *гробним* *плочама* у тој цркви већ само каже: „*Сдъвъ же под низкими сводами его малензкој цркви успокоивсь и кости Стевана Черноsvича и супруги его*“

Марти, сестры его друга до смерти и славнаго въ цѣломъ свѣтѣ героя Скендербега.“ Иначе има у описивању Ровинскога доста појезије, с којом ја овдје немам посла.

Г. Филип Радичевић написао је у овом листу, год I стр. 209 чланак „успенски манастир на Кому“ и он

(Свршиће се.)

ОПИС МАНАСТИРА МОРАЧЕ.

Са његовим припадностима.

Пише Андрија Јовићевић, учитељ.

(Наставак.)

Прегледајући црквене књиге, нашао сам на њима многе натписе, као приближешке; тако на кори једне старе књиге од усопших пише: да се зна аз смерени владика сѣфаномъ јануар платих и ћелију за .ѿ. брѣна. То бје љета .ѿ. ѿѿѿ (7153) октомора 12. Да бје на истој кори: да се зна и саде и вапо с љедне вријеме како нарекоше (избуцано) укироге и осречани добре људи в љето .ѿ. ѿѿѿ (7140) (избуцано) игумна лука и класарха теодосиа и поста (избуцано) ѿѿ (17) кметова игуман лука антоније. На другој кори исте књиге пише: на 1833 маја 12 дође епископ Нисифор епископ у манастир Морачу постави свештеником Никодима Ђурђића и Симеона Дамјановића. На једној листини у истој књиги пише: На 1830 септемвра 8-га у манастир Морачу сагради се град при игумније Теодосије, и при Димитријем јеромонахом, и подновише 20 книга церковније рукоју Мисаила јеромонаха Хилндарл.¹⁾

На крају једне књиге, која нема наслова, пише: знато буди, когда бист велико крво пролити между царем Отомановићем и Босном на 1832 маи 29-га.

На свршетку једног осмогласника пише, на 1822 да се зна, каде

1) Том приликом су и уништене многе рукописне књиге за поправку ових. А. Ј.

помиње М8леша Црнојевића;“ и помиње натпис: „сја плоча Иг8мана Петонѿића“ и другу плочу, на којој пише „Петроніе иг8манѿ.“ Незнамо дабогме, кад су и како су игумани ти игуменисали у манастиру на Кому, али кад смо их већ поменули можемо и придодати: Бог им дао у рају насеље!

дође ђакон у манастир Морачу и та ђакон ни за ким немаше зле ријечи ни за ким и да та чоек бјеше родом из Шумадије иде у Шумадију с Мисаилом Богосављевићем мјесеца марта 1833.

На минеји од септембра на првој кори календара пише: зѿѿѿ (7252) сије свѣтлост мјесеца принесе смјерни игумен кир Јосиф от мјеста Шанца Варадинскога такожде даровати јему бист от аци Стефана: постригом морачанина: многа јему љета в свјатјем храмѣ сем в ѿсегдашњи неоскудни спомен : : :

На минеји од марта на другој кори унутра пише: Саи минеи откупи Милош Вуловић из Бјеле тогда бист јему жителство у Вутогу близу Варадина ва ћесарској области и вручи је игуману Јосифу јермонаху на Сави на Дмитровици зѿѿ (7260).

Калуђери овог манастира све знатно, што се догађало за њихова времена, а што се тицало овог манастира, племена, или Црне Горе, приближили су на зидовима манастирским, режући оштрим гвозденим клинцем, да би се ове важности у потомству вјерно сачувале на зиду, као највјернијем чувару. С тога су зидови манастирски исписани са таквим биљешкама из стара доба, које сам преписао,

што сам могао зјерније, и које ћу овдје навести: ²⁾

У женској припрати с лијеве стране пише: да се зна ка приде господин патриарах Василије Бркик у Морачу љето 7276. (1768 г. од р. х.)

Код великих врати унутра пише: Да се зна, кад се постави суд у Морачу 1837 года.

На лијевој страни жен. припрате: Бост Исаија Клисара 2 љета, Јосиф 2 љета, Дуловић Михаило Ром(—)вић 2 љета најпотла бист клисар Јосиф Арсенија (—) Кнежевић 2 љета.

Близу тога истога: Да се зна каде приде (не разумије се) патриарх Пекски кир. Мојсеј у манастир Морачу в љето 7222, от рождества Христова 1714 при игуману кир Михаилу. сије писах аз грешни Василије.

На улаз у проскомидију у пјевници пише: Да се зна кад се одметнуше брда владици, одоше Скадру на Бојану гладне године издаде га плету 1847 года мјесеца јануара 30

У проскомидији: Знати се каде бјеше велика мука од р. х. 1817.

На десној страни проскомидије: Да се зна, каде Турци поараше Дробњаке седам муселима и узеше триста кеса. Ускоке поробише роба 20 петјераше игумна Макарија из Бијеле које гради узеше му 2 коња и љаду гроша (не разумије се) 1830 (не разумије се).

У југо-западном ћошу проскомидије пише: Аукентим архимандрит приде из Русије 1797 и си зјело печалан нађе велику жалост Радула кнеза убитог од Турака 1794 и Јован прекрасни син Радулов осироти сву Морачу 1797 погибе на вјеру мјесеца јануарија 30 ден издаде га проклети Маројан Пешки да га је анатема. Викентије Морачанин родом Бијелјанин да се зна.

На улаз у олтар с десна на вратима: У Морачу Петровић Михаило да се зна каде дође о Србије 1830.

Више кадилнице: Знати се, када се закалуђери Ђорђије Сандић родом Морачанин ва љето 1817.

С лијева тога: В љето 7223 (1715 од хр.) бист рат велија между Турци и Латини.

Над овим с лијева: Понови се црква в љето 7221 (1713 од хр.) (испријед избрчкано)

У ћошу: Да се зна, кад пондоше Турци на Немца и бист им погигебел велија тогда и везир погиге сеже бист љето 7224 (1716 од хр.).

С десна: Знато буди, када дођоше красте у Морачу 1835.

У подукругу с лијева: Да се зна, каде удари Махмут паша Бушатлија на Бјелоавлиће, супроћ њега Господин Владика Петар Петровић а тако повеленијем Божијем разби му еву војеску у Мартиниће мјесеца јулија 11 дана. Опет удари другом на Црну Гору, а господин Владика Петар Петровић дочека га с Црногорцима, те му војеску разби а њега посјекоше глави мјесеца септемврија 20 ден.

Таде се побише Морачани и Ровчани с ускоци с војеском на Лопате и ту би сила бруке септемврија 25 ден 1796. Испод тога: Ровчани у Нишиће мјесеца септемврија 1786 в недјељу пјатидесјатници.

Испод тога на црвеном појасу: Да се зна, када се огради мост ва љето 7231 (1723 од хр.) при игумну кир Данилу. Таде бјеше велика у земљи глад и невоља; не бјеше жита, не бјеше сијена, не бјеше воћа никаква. не бјеше берићета, о чем људи живу.

Испод тога: Знато буди, когда сја престава Митрополит Черногореки изразих ордилах кавалер Петр Петровић на 1830 мјесеца октомвра 18.

Испод тога. Знато буди, ка се разури град Скадр на 1831 мјесеца поемра 6.

Изнад тога: Знато буди, када се покалуђери Симеон Дамјановић 1833 года.

С лијева архијерејског сједника: 1831 јунија 14 посјекоше Морачани 25 Нишића на Дјевич-камен.

Изнад тога: Да се зна, кад удрише Морачани на Побитиће и када се раз(—)рише и посјекоше Турака у

²⁾ Многе су приближене провале: неке хотично, а неке нехотично.

шанцу 25, издаше их Дробњаци, издало их љето и година 1861 Бл. мјесеца сетемврија.

Изнад тога: † Ва љето 1803 года бјеше велика глад и бјеше окажита пара петнајест и ока соли тако и бјеше велико крвопролитије; језик на јазик и друг на друга и гори бјеше немир него глад.

Изнад тога: Знати се погибија Смаил-агина у Дробњацима, са шњиме ерцеговачких ага баша и бегова 75 мјесеца септемврија 23 дана године 1840.

Испод тога: На 1830 Мисаил јеромонах манастира Дуге у Морачу дође августа 6: тога љета преставије егумен Теодосије јануарија 7.

Изнад тога: Да се зна, каде се престаји архимандрит Асентије 1826 года.

Испод тога: 1826 преставије Архимандрит Авксентије мјесеца марта 4.

Више налође, с које се чита у десној пјевници: Шћепан мали 1767.

Испод тога: 1796 погибија Бушатлије.

Испод тога: Битка на Косову љета 1389.

Испод тога: Погибија Ровчана у Никшиће 1786 љето.

Испод тога: Поара Кучка и Ровата 1794 љето.

Испод тога: Да се зна, каде погибе Дели-паша у Морачи са свом војском септемра 17 — 1820 љето.

(Наставиће се.)

СРПСКИ НАРОДНИ ОБИЧАЈИ У СРБИЈИ И СРЕДЊОЈ СЛАВОНИЈИ.

NACIONALNA

BIBLIOTEKA

(Српског.)

CRNE GORE ĐURĐE

Млади Божић.

Код простог нашег народа није — фала Богу — још продрло римски обичај, да се 1. јануара узајамно честита нова година, но се тога дана слави млади Божић и св. Василије велики. У очи младог Божића а и на сам тај дан иду у вече вертепаши и звјездари као и о правом Божићу. На сам пак млади Божић мијеси се „василица“ готово на исти начин као и чесница, само се не помазује медом, нити се меће у њу новац, нити се она тај дан ломи ка чесница на Божић, него ју домаћица сама изломи или исијече на парчад те се о ручку једе. Василица се мијеси у помен св. Василија великог. Кад је василица умијешена изване ју домаћица с три заједно узване тршчице одозго, те се опажа по њој кад је печена лијепа шара.

Крстовдан и Богојављење.

На Крстов-дан се држи велики и строги пост. Многа чељад као и на

бадњи дан једноуди и не једе ништа до вечере. Вечера је посна и обично као и на бадње вече. У свакој кући наћићеш тада и по неколико печенијех „гибаница;“ то ти је тијесто посно умијешено у форми погаче, а напуњено је са иступанијем сјеменом од бундева (мисирача). Неки кувају и резанце па их тијем сјеменом посу. У вече иду и вертепаши и звјездари, а тако исто и на Богојављење. Понеће дјевојке врачају као и на бадњи дан. Народ вјерује, да се о поноћи отвара небо и да се Бог јавља праведнијем људима. И тада многи што шта просе од Бога, и у тврдом су увјерењу, да ће и добити што ишту. Ориџинална је ова прича, коју народ приповједа: Једном је један човјек о поноћи промолио главу кроз прозор, па кад се је отворило небо хтједе заискати у Бога, да му даде мјерицу дуката, али се побуди и смете те заиска главу колико мјерица, и у тај мах му поста глава као мјерица, те ју не мога увући у собу, док укућани не проширише прозор.

У Сријему људи вјерују, да се у часу отварања неба моментално претвара вода у вино.

На Крстов-дан свете попови домове кртовском водицом; домаћин тада даје попу плећку, а домаћица: чанчић граха, по њекоје јаје и по повјесмо кућеље. Кад поп излази из куће, која гођ од жена дотакне се неосјетно преслицом или мотовилом поповскијех леђа, да би јој тобоже нарасла кућеља ка' и поп велика.

На Богојављење се свечано освешује водица било у цркви, било на ријечи, било на чесми.

Вараждин на дан св. Српскога цара Уроши 1893.

Свако чељаде понесе собом какав суд ради св. воде. Том се водом сва кућна чељад прије ручка причешћује ради добра здравља. Вода се та чува у кући кроз читаву годину зарад лијека. Кад кога боле уши, сипају му богојављенске водице у уво. Народ наш вјерује, да се та вода нигда усмрдјети неће.

У Сријему се једе о ручку онај колач „виноград“, који се од бадњег дана чува. „Виноград“ се једе, да би домаћину добро уродио виноград оне године. Тај се колач не сијече као божићњи, него ка' и обични хљеб. —

Лазар Богдановић парох.

IV. ДИО.
NACIONALNA
BIBLIOTEKA
ЗА НАРОДНО БЛАГО.
CRNE GORE ĐURĐE
ПРИПОВЈЕТЕ.
CRNOJEVIĆ

Прибиљежио Мираш Р. Букић Васојевић

Женидба Трију царевијех синова.

Имао један цар три сина. Кад су они били приспјели и настали за жењење, затраже цару да их жени. Цар им рече: „Ајте, на то и то брдо по имену, па ћу и ја доћ те ћу ве тад по прилици оженит!“

Они пођу сви тројица, и на брдо дође и цар код њих. Они му опет затраже да их жени. Цар рече: „Гађите навише стрелицама, па куд коме пане, отле ћу га и женити.“ — Они једанак се пограбе, да што приђе гађу, и гађаше сви. Двојици од њих падоше стрелице пут два града; а најмлађему не ндо у једну баруштину. — Цар њих два ожени из она два града же су их обилежиле стрелице; а најмлађему рече: „Е ти си зле нафаке, тебе је пала стрижела у бару и ти се нећеш женити.“ — Он се много и много мучио и без жене трпио; па једном ре-

че сам собом: „Ма што ја не ојдо до оне баре да виђу же ми паде стрелица?“ — И пође онамо. — Кад тамо нема ништа, до једна жаба. Он рече: „Вала кад ми је овђе пала стрелица, оћу и ову жабу носит кад ми није Бог што друго судио!...“ и узе ону жабу па ју понесе дома и тури је код огња па ојде некуд да шета. Кад дође дома али чуда сва му кућа обрисана и суди опрани и зголовљена вечера. Он се томе много чудило, што му то ради. — Једном се он сакрије у крај рожника од куће, а ону жабу остави код огња. Пошто види жаба да нема њега она збаци оне са себе хаљине и изиде невјеста као најзгоднија, која може же бити. Они син царев скочи и ухвати је за руку, како бијаше она почела да смирује по кући. Она му се трже; али се негома истргнут нико. Он јој узе оне хаљине и бачи

у огањ, те све изгореше; па потрчи, те се пофали онијема синовима царскијема, — то јес браћи. — какву он има жену. Они пођу и виде је, и са свим им се згодна допаде: па ојду код цара и казаше му какву има невјесту њихов брат најмлађи; и замолише цара, да ју узме и да ожени од њих којег а с њом.

Цар рече њима: „Оћу.“ — Дозове онога најмлађег сина и рече му: „Оћу да ми параниш цијелу ордију са једним гроздом грожђа; а ако то не можеш учинит своју си главу изгубио.“ — Онај му син пође и плачући рече жени, сигурајми брашњеник е ћу да идем некуд да злонапутам. — А жена га поче питат: „„Ђе ћеш?““ — а он јој каже, што му је цар заповидио. Жена му рече: „„Ајде пођи и узми кола и волове, па кад дођеш на ону бару зазови: — „Дулијана, Дулијана!“ — и она ће изаћ одма кад ју зазовеш. А ти ћи да ми послаш,“ — и она ће послали ме твоја шћер да ми даш један гроз грожђа од којег а не се на зобати цијела царева одма од тебе не мајка.“ — Она ће ти дат и ти га донеси.““ — Онај пође на ону бару и завиче: „Дулијана Дулијана!“ — послала ме твоја кћер да ми даш гроз грожђа да се цијела ордија царева назобље и да остане.“ — Она мајка изиде и узме један гроз те га тури на кола; па рече ономе: „„Ајде, сад и остаће; па да је још толико људи.““ — Он пође, и види га цар и она браћа и реку: „Одакле ни ено иде брат, и носи гроз грожђа на кола?“ — и томе се страшно зачуде. — Онај им брат дође; и искочи цар, те позове ордију. И он и они му синови сви су зобали од тога грожђа, и све се назобало док су и три зрна остала. Пошто виђе цар да му син заповијес сврши намисли га и другом мучит, да му како узме жену ако не учини, што му рече; те га дозове и заповиједи му да му донесе старца од лакта а брада му два лакта, и то ако не учини да ће му узет главу. Они опет пође код жене, и каже јој све што му је цар наредио да учини. А жена

га научи да опет ојде код оне баре и да зазове Дулијану и да јој рече да му да старца од лакта а брада му два лакта, и она ће му га изнијет; но да се чува, да се не насмије, но да рече: „Машала!... Машала!“

Пошто га жена научи он ојде на ону бару и зазове: „Дулијана, Дулијана!“ — она изађе и пита га: „Шта ћеш? Он јој каже, да га посла-ла шћер њена да му дадне старца од лакта а брада му два лакта. Дулијана уљеже унутра у пећину и изведе старца од лакта а брада му два лакта он кад га виђе крену да се насмије; па му паде наум, да се неваља; но да рече: „машала.“ — „Па у оно престрављен; а како му је кренуо смијех, завика: „ма, машала ма! мамашала мамашала!“ — и приђе те узме онога старца па га понесе цару. Кад дође у двор царски, унесе онога старца, а она кршти у собу цареву. — Цар кад виде ту смијешну ствар одмах се насмијаше он и они што бијаху код њега; а старац скочи и дохвати топуз, а она се дохвати топуза, без онога сина царева што са се доноси. — Када постане намјесто цара они исти што је старца донио и тако дође мученије на излеченије. —

Побратим Светог Аранђела.

Имао један човек побратима св. Аранђела, па га питао: „Хоћеш ли ми казати, кад ће ударити снијег!...“ Свети му Аранђио одговорио: „„Хоћу!...““ — и свети Аранђио полетио. — У то ударио снијег најприје по врховима; па другом близу села; а трећом и по селу. — Опет се састао био св. Аранђио с побратимом; — и побратим му рече: „А што ми не каза кад ће снијег ударити? — он му одговори: „„Да ли ти нијесам казао!... Нијеси ли га видио најпређе по врховима; а чим си га видио по врхова зна си да ће и у село.““ — Онда га побратим запита: „„А да, али ми казати какав ћу бит и пред Богом?...““ Он му одговори: — „Пођи у јутру на ливаду; што на њу видиш: онакви ћеш бит пред Богом.“ — Он пође у јутро трчећи, јер је једва и чекао; кад она-

мо, али има шта виђети: једног нагрдног магарца који се цио бјеше изгрдио од младе траве. — Пошто га сагледа, утече натраг и запита га св. Аранђио: „Јеси л' видио што?“ — он одговори: — „Јесам; но јесам ли онакви пред Богом?! — Свети Аранђио одговори: „Таман си онакви;“ — Он га опет запита: „А да, оли ми казати, кад ћеш ми душу узети?“ — Св. Аранђио му каже: „Душу ћу ти узет на тај и тај мост;“ — и полети — онај му побратим смисли се: „А да бар ме ту уфатит нећеш;“ — и окрене на коња да бјежи; а пресбукао се у друге аљине, тобож да га не позна —

и крене у далеку земљу — да бјежи, јада би како од смрти утекао. Али по његовој несрећи наступи на исти мост, мислећи, да није имао кад доћи свети Аранђио. — Но кад наступи на крај моста уфати га св. Аранђио за руку, говорећи: „ће ћеш побратиме? а он га погледа — као строго — јер мисли да га непознаје, ће је чалму завис — и крене даље преко моста. А св. Аранђио рече му: „И ако си завно чалму познајем те. Пошто виђе побратим да га св. Аранђио познаде — одма му испаде душа — И ето тако сврши свој живст.

ЖЕНСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ.

Из Славјанских

Национална Библиотека
 Црне Горе
 БУРЂЕВ
 ЦРНОЈЕВИЋ

4.

Мара и слушкиња.

Шетала се лепа Мара
 Покрај мора дубокога;
 Ал' из мора проговара
 'Итра риба брзопловка:
 „Ко би мене уфатио
 „И мене се окусио;
 „Родио би земљи цара;
 „Земљи цара и ћесара!“ —
 Ал' то чула лепа Мара:
 Па је мреже пометала,
 Док је рибу уфатила. —
 Кад је било о вечери:
 Лепа Мара рибу једе,
 А слушкиња кости глође.
 Кад је било породу:
 Лепа Мара гују роди;
 А слушкиња земљи цара,
 Земљи цара и ћесара. —
 Кад то видла лепа Мара:
 Сузе рони лепа Мара;
 Ал' беседи љута гуја:
 „Ђут', не плачи, мајко моја!
 „Ето иде Ђурђев данак,
 „Ја ћу гуја у травицу.
 „А ћесар ће у ружицу,

Ја ћу ујест' земљи цара,
 Земљи цара и ћесара!“ —

5.

Отео Мирко мараму Милицу.

Снег западе о Ђурђеву дану,
 Свуда паде по зеленој гори;
 Ал' не паде под зеленом јелом.
 А под јелом два кола играју:
 У једном је Смиљан и Ковиљка;
 У другом је Мирко и Милица.
 Мирко Милци преко кола маше:
 Оте Мирко везену мараму,
 Оде Мирко гором певајући,
 А Милица двору тугујући...
 Далеко је угледала мајка,
 Широко је отворила дворе,
 Још је даље пред њу ишетала:
 „Шта је теби, мила ћери моја?
 „Не питај ме, мила мајко моја!
 „Оте Мирко везену мараму!
 „Кун' га мајко, обе да кунемо:
 „Житанце му по пољу полегло,
 „Овчице му поље зајасниле,
 „Кравице му дворе обрикале,
 „Кобиле му помост преломиле!“ —

6.

Сека дјевер брату.

Сека брацу просила девојку;
 Од милости брацу девер била.
 Од цара му коње куповала,
 Од царице беле перјанице.
 Сви сватови на кола седају;
 Сека јаши вранога коњица:
 Пустила му узду до колена,
 И првену чо'у до копита.
 Кад су дошли спрам Будима града,
 Гледала и' сва градска господа;
 Ал' говоре сва градска господа:
 „Од како је Будим постануо,
 „Нису 'ваки свати пролазили.
 „Ој каки је девер међу њима!
 „Да нам 'оће остати у граду
 „Дали би му пола белог града
 „И најбољу будимску девојку.“
 Ал' говори девер измеђ свата:
 „Шта ће мени пола белог града
 „И најбоља будимска девојка,
 „Кад сам јадна и сама девојка.“

Из Колашина.

Приближежио Мираш Р. Букин.

I.

Царев син и сирота.

Игра коло под гором
 У то коло ђевојка,
 Танка стаса висока,
 Бјела лица румена,
 Црна ока велика;
 На њу чоха зелена,
 По њој пуца плетена....
 Видио је царев син;
 На казује матери:

„Што сам, мајко, видио
 „Једну Божу љепоту!“ —
 Мати њему говори:
 „То је сине сирота;
 „Узеће ју сирома.“ —
 Бога моли царев син,
 Да остане сирома:
 Те да узме сироту.

II.

Зубна рана.

„О јаблане, ну подигни гране,
 „Да проведем коња краденога,
 „И на њега брата рањенога:
 „Ни од пушке, ни од бритка ножа,
 „Већ од зуба лијепе ђевојке!“

III.

Комска вила.

Вила вилу преко Кома звала:
 „О вилице моја другарице!
 „Јеси' на Ком на планину била
 „Јеси' воде с Маргарите пила!
 „Јеси' брала с Љубана јаблана?
 „Јеси' бил' брала из Точила?
 „Види је ли Колашина града?
 „Види је ли га чавке прекрилиле?
 „Види је ли га стама уфатила?“ —
 — Вила вили тихо одговара:
 „О вилице моја другарице!
 „Ја сам на Ком на планину била,
 „И воде сам с Маргарите пила;
 „А брала сам с Љубана јаблана,
 „И брала сам бил' из Точила,
 „Гледала сам Колашина града;
 „Не бјеху га чавке прекриле:
 „Но лијепе Клименачке главе,
 „Мар-Китина и Ђелош-Никина,
 „И префина Иванова глава.“ —

ЗАГОНЕТКЕ.

1. Ја сам око с четири окца; без зјенице и заклопца; без мене је тамно по свима собама (*прозор*.)

2. Имах брата голетицу, и скривих му гуњетину од сто клина и лаката — (*куќа*.)

Жут кадија по табљници шета — (*дукаш*.)

4. У мојега татице има мало брадице; на врх саме главице — (*лук*.)

5. Мој тата зове иза брда: „пропратите ме од кокошију, а од пасави се не бојим“ — (*глиста*.)

6. Чему је око на реп? — (*шигању*.)

7. Натоварих магарицу, поћерах

је у млин; сва уђе, а реп јој неможе — (*ложица*.)

8. Ја узех гвозден маљ, па ударих камен град; док излеће сфендија (господин) краљ: уфати га мекеш капетан — (*огњило труд и кремен*)

9. Сто орлова једно јаје снесе — (*овце и груди сира*.)

10. Баких штицу у море; штица пушти тракове; тракови тоноте, а тоноте работе — (*сјеме од шикве*.)

11. Зелена се трава кида; устима се не тиче — (*стирижењавац*.)

12. Црно вратило преко неба одило; грчки говорило, нашки не умјело — (*ждралови*.)

13. Брембеља бreme носи; брембељи се пси загнаше: брембеља фук у бreme — (*пуж*.)

14. Крпљени ђедо под пут сједи — (*кљуса*.)

15. Крндеро паде с кобиле; не уби се ни мрве: само разби трбухе — (*јабука*.)

16. Заврзуља, загрбуља: заврз мене за тебе, да скочим на тебе — (*кучак и котча*.) (Каже се и *кукац* Ур.)

17. Што је криво да је право у небо би дофатило — (*чада*.) (*друм* Ур.)

18. Више куће бор, а у бору смок — (*шгела*.)

Прибиљежио: Симо. Р. Мијовић крајишник учитељ у Шекулару.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПРЕКОРЈЕЧИЦЕ И РАЗНЕ ИЗРЕКЕ.

Прибиљежио В. Радојевић. Чаргег-Нови. —

(Настав:

Окле мајка, отоле **NACIONALNA**
Осудио се као Радина **BIBLIOTEKA**
(замислио се). **CRNE GORE**

Оће јаје да научи кокош. — Синоним горње: Не учи, попе, владику.

Од сваке звјерке по једну длаку, а од лисце највише (н. п. има њеко на себи). — Вели се за човјека лукава одвећ.

Ора пићу продава.

Ово су зуби натукли, а нијесу мрави навукли. — Кад се њекоме чуде да је одвећ претио, гајан, — тако одговори.

Од Јуде до Пилата (потуца се. — Са зла на горе.

Од длаке *гумиму*¹⁾ (прави). — Вели се за педанту. — (?... Ур.) У *Босанској Вили*²⁾ 1886.: Од длаке прави *конопац*.

Од сваке тиче не једе се једнако месо. — Понашај се (особито у трговини) како ти се с ким види. — У III. књ. „*братства*“: Сваке се тиче

1) Ријеч *гумина* нема у Вука, а долази од итал. *gomena*, што значи дебео коноп (уже) за осидравање једрењача („*sanaro cui si attacca l'ancora delle navi*“ (Vocab. della lin. italiana..... Nicolo Tomaseo).

се, *Г* једе; — тако и у Капетановић, само: Од....

Опарен кашу 'лади. — У Капетановића. *Жежен*...; — у „*Просвјети*“: (Чичко) 1893. 464.)

Оће био крет и андио. — Рече се, кад се спомене анатемњак, особито при јелу. —

Ово нам највећа омраза била. — Рече се при напијању.

Он је на истини, а ми смо на лажи. — Рече се, кад се што говори о мртву човјеку.

Од воде воде, а од вина носе (боље је да пијеш вина, него воде).

Одбиј се, ђаволе, од мене и од моје душе!

Ошта диле, отога и *кушо*.²⁾

О грбоћи³⁾ кућа живи, о љепоти збор збори.

2) *Кутао* — поред двају значења у Вука — значи и ону дрвену главицу на мјешиници, што се навије на диле.

3) *Грбџа* нема у Вука, а изгледа као да је ту адјектив грбав супстантивисан, ако опет то не буде што и *грубџа*, али не у смислу *Grobheit* — као што та ријеч значи у Вука —, него die *Hesslichkeit turpitude*, с ова ријеч има два значења, као год и адјектив *груб*, и ако овог потоњег нема у Вука.

В. Р.

Л И С Т А К.

ЦРКВЕНЕ БИЉЕШКЕ.

— Из Сјеверне Америке. — Под овим насловом читамо у листу „Црковни Вѣдомости“ Бр. 19., стр. 136. врло, и за нас, занимив чланчић, извађен из обавјештаја преосвештенога **Николаја**, епискепа Алеутскога и Аљаскога, управљен светоме Синоду под датум 25. марта текуће 1894 год. о путовању истога епископа ради прегледања своје епархије. А пошто је, као што рекосмо, тај чланчић и за нас врло занимив, ми га ево дословно овде доносимо у преводу, да се увјере наши читаоци, каква врлог и ревносног духовног заштитника имају Славјани уопште, а особито Срби, у преосвештеном руском владици **Николају**, у онијем далекијем страници са њим туђега свијета. Ево тога извода: У гледају мјесеца фебруара од 11. укључно до 27. дана, и од 10. до 19. марта свршио је преосвештени **Николај** прегледање епархије по предјелима Калифорније, Орегона, Вашингтона и по Великобританској области на острву Ванковеру. Спутници његовог преосвештенства били су: мисионер јермонах *Севастаијан* и отправник дужности иподјакона, кандидат Кијевске духовне академије *А. Пустински*. У првом путовању преосвештени је посетио градове Цаксон, Портланд, Сеатли, Викторију и Велингтон, а у другом — градове Фрезно, Лос-Анђелос и Сан-Дијаго. Божанствену је литургију свршио архипастир у Цаксону, Сеатлу и Фрезну; по осталијем мјестима посао се је ограничавао на потребније ствари и на домаћу бесједу са посјетiocима.

„У Цаксону свршио је владика литургију у павилону, који је нарочито за ову цијељ подигнут на добру, које су купили парохијани рад цркве и црковњака, у Сеатли — у дому грка *Георгијева*, а у Фрезну — у винограду срба *Лазара Поповића* на тераси ве-

гова дома. За вријеме богослужења бивало је онијех, који су се молили: у Цаксону — до 50 душа, у Сеатлу — готово толико, а у Фрезно — околу 30 душа. У Цаксону живе сами Срби, Црногорци и Ерцеговци. Они работају у златнијем рудницима. Многи између њих нијесу виђели свештеника нити су у цркви бивали од назад десет и петнајест година, а један чак од назад 35 година. Сви су се они у дјелима вјере запустили и осим знамења крстом и православнога имена, готово, ништа друго нијесу сачували од свога православља. Али се за то не смије рећи, да они не би жељели бити истинитим хришћанима, Богу се молити и поштовати. Такови су исти утисак произвели на преосвештенога и становника Фрезна: они су такођер Славјани, вишом страном из Боке Которске. И овдје су многи гледали свештеника и његовог свирача и више година; због чега су њеки почели ићи у протестантске цркве, а њеки су са свим занемарили вјерске дужности. И овдје се је прибавило упечатљење жедне пустиње. У њеколико утјешније призоре представљали су себѣ Грци из града Сеатли, а особито Армени (сирјани). Овдје су се још сачувала предања православне цркве; н. п. ужижања свијећа пред иконама, палење тамњана, држање постова и т. д. — при чѣм женскиње се указују строжијим чуварицама очинских предања, него ли мушкарци. Те су с тога Араби (из Бејрута, Дамаска и из другијех мјеста Сирије) — поразили архипастира и топлотом вјере и дјетском њежношћу у одношajима према Владици. Готово су свиколици они к њему долазили на исповјед и причешће. Преосвештени их је исповједао енглешким језиком (по унапријед састављенијем упитима), а служио је грчки. У областима Велике Британије има много Грка и Русина, али на жалост није их све мо-

гао преосвештени виђети, пошто су работни дани били те су се сви затекли на работи, па се није даље ни ишло. Има наде, да ће се, уз енергично настојање мисионара, моћи саставити опћина од 40 особа, Грка и Русина; а и у Велингтону не мање од тога броја. У овом посљедњем граду један ксендз, који је био отпријед у Ситхи, склонио се је, да се опет к русинима присаједини.

„У Портланду виђео је преосвештени само једног циглог руса — *Чарнова*. Он је отпређе служио у Руско-Американској компанији. Сада пак станује у Портланду. Казива да у истом граду има по доста Славјана и Грка, а у Асторији — има их до 100 душа. Он је обећао бесплатно уступити један комад земље, да се на њем огради црква или часовња (капелица) кад би се то могло остварити.

„У Лос-Анђелосу и околици излази број на 50 душа Руса, Грка и Араба. Овђе је преосвештени свршио божанствену службу и причешћивање је приурочилијем даровима јеромонах *Севастијан*. У Сан-Дијечу и у Светој Барбари (Варвари) има посве мало православних и владика их није ни виђео; видио их је и с њима зборио јеромонах *Севастијан*.

„Сагласно са становницима града Цаксона и гр. Сеатли преосвештени је дао свој благослов, да се у тијем градовима подигну Божији храмови, у првome на име Светога *Саве* Српскога, а у другоме на име Светога *Спиридона* Тримифинскога чудотворца. Том приликом предане су преставницима тијех обштина и књиге, на поклон скупу пожртвоване. Са своје стране преосвештени *Николај* обећао им је помоћ, пошљом у сваку општину по 100 долара у новцу и црквеном прибору.

„Од прегледанијех мјеста, његово преосвештенство налази мимо друга понајприличнија за мисијонере два мјеста: град Цаксон и град Сеатли. Због тога је и дана наредба јеромонаху *Севастијану*, који је одређен за мисионера у провинцијама Калифор-

није, Орегона, Вашингтона и Британскијех области — да би он љетом становао у граду Сеатли, а зимом у Цаксону, те да би отуда по могућно сти чешће свршавао своје мисијонерске посјете по онијем мјеста гдје има православнијех; да би с њима стајао у постојаном дописивању и да би их снабдјевао књижицама и брошурама религиозно-православнога садржаја. Ради те цијели набављене су преосвештеним књиге и брошуре на српском језику од митрополита Српскога и Црногорскога, а од старешине наше мисије у Јерусалиму од сад покојнога архимандрита Антонина, књиге и брошуре на грчком и арабском језику.“

Из особног писма пак, којим је преосвештени *Николај* захвалио нашем високопреосвештенном митрополиту *Митрофану* на посланијем њему писму, — дознајемо, да је мисионер *Севастијан* родом Србин из *Дабовића*, као и његов помагач у цркви (псаломщик) *Чедомил Грегковић*, који је шест година ту *Дабовић* вршио у Цариграду. Осим тога дознајемо да је Св. Синод одредило а Благочастиви цар одобрио плату свештенику по 1800 рубаља на годину, а помоћнику по 900 рубаља. Овака се дјела сама по себи хвале, те ми од наше стране неможемо друго, него свесрдно пожелити преосвештенном *Николају*, да га Бог сачрани на многа и многа љета здрава и невредива на корист и спасење наше браће у далеком туђем свијету; и да Господ обилно благослови његове труде и подвиге у утврђивању и распрострањивању свете православне вјере!

Уред. Пр.

— Тројичинска свечаност под **Острогом**. *) Човјек није у стању опшати оне душевне милине које се порађа-

*) Осим ове велике Тројичинске свечаности овдје се сакупила побожни народ о Петровудне, Госпођинудне, и на дан престављења светога оца **Василије** који пада 29. априла сваке године те је Острог по својој природи као и свети **Василије** са чудесима највећа и најзнаменитија српска светиња, која се назвати може **српски Јерусалим**, који заноси поклонике у небесне свијетове. **Ф. Радичевић.**

ју у души хришћанскога поклоника кад види ону горостагну и величанствену природу пећине Острошке, гдје почивају моћи великога Божијега угодника Светога оца **Василије**, који са својим посредовањем код Свемогућегачини чудеса над онима посјетиоцима који у болести с тврдом вјером у Бога помоћи траже под Острогом, да човек доиста осјећа неку тајанствену светињу која силом утиче на побожно чувство поклоника. Велико поштовање које дава народ наш, овоме великоме угоднику Божијему, подигао је Острог као најзнаменитију хабу на Балканском полуострву, јер овдје не само православно, него католици и мухамеданци из свијех крајева српских на поклоњење долазе.

Ове је године било неколико хиљада поклоника, већином из Босне, Старе Србије, Далмације, Херцеговине Боке Которске, и Арбаније, који су зараније дошли да се поклоне и по обичају поклоне свецу **Урошу** и **Јуду** са пећине, исповиједају и приме свету тајну причешћа, као што је то чинио на службама у три дана прије Тројичинадне.

У четвртак 2. јуна стигао је овдје Високопреосвећени Митрополит **Митрофан** са Владимир преставником ма сердарем **Радам Пламенцем** и Војводом **Буром Церовићем** и са великим бројем свештеника Бјелопавличкијех који дођоше ради обављања црквене свечаности, и ради Тројичинске прославе.

Сјутра дан морали смо поћи из доњег у горњи манастир да се поклонимо Светоме **Василију**, те смо после излазили на врх пећине гдје је најзвишенија тачка на коју се доћи може. Од доње црквнице до воде има преко 50 степеница од тврдога камена израђених, на врх којих се налази једна црквица светога **Василије** у којој се болесници водом цјелителном са пећине умивају. У сред најшире Острошке пећине налазе се неколике мале ћелијце, пространа кујина, и стан оца **Ристифора** испосника ове велике светиње. Одавде је најдивнији поглед доље низ

стрмен обраслу густом шумом до доњег манастира те се види богато и китњасто поље Бјелопавличко, над којим се уздиже висока планина Гарач протегнута уздуж до Ораног-дола, а одатле вежу га брда поред Пустога-Лисца цуцкога да сва ова природа дава необичу радост, каква се човјеку само на овоме мјесту приказати може. —

Пређе него смо кренули из горњег манастира свратио нас је отац **Христифор** у његовоу новоу кулу, коју је подигао од уштеђивања своје платице коју му шаље Митрополија. Исту кулу он је на ту сврху ограддио, ради долазећих поклоника, који се уморе кроз острошке светиње пролазећи, па да свакога од грађана са стране, као и из Црне Горе, сврати на одмор у нову кулу, која је пред манастир поред великих греда Острошких грађена. Он је нас частио са кафеом, ракијом, лимунадом, са разним посластицама, које натрпане стојаху у ћелији, нудећи свакојега да узмемо са његове скромне трпезе, обсуте многим јавоњом које се поред најљубезнијег дјеча **Оме М. Ристифора** наћи може.

Доиста ријетки старац и богомољац!!

У суботу 4. јуна сва дубрава острошка од горњег до доњег манастира била је обасута са хиљадама побожнога народа који је већ одпочео пјевање и играње, гдје је наступила она велика врева и мјешавина са разним типовима и ношњама, пјевајући разне пјесме и попијевке, међу којима се отликоваше „*коло србијанско*“ које уз музику вођаху Бјелопољци са својим госпођама.

Међу Бјелопољцима били су интеллигентни, грађани који са своје љубавности заслужују спомена, особито **Марко Бошковић** који завођаше „*Бранково коло*“ са Сретом Пајевићем, **Марком Јовачевићем**, **Мићом Лешњаком**, **Марком Харамовићем**, **Ђолом Кантаром** и **Антон Јованчевићем**, да су са својом окретношћу и дивним пјевањем опће уважење заслужили.

У суботу била је свечана архијерејска служба, коју су одслужили

игуман острошки *Петроније* са многим свештеницима на којој је био присутан велики народ већином Босанци који су спремни били да приме свету тајну причешћа постећи тројичинску нећељу, те су са великом побожношћу под Острогом извршили тај свети објет.

Кад је дошло вријеме да се вечерња одпочне, појави се на вратима са мантијом и штаком из главнога стана смирени митроносац Митрополит **Митрофан**, кога спровођаше духовенство са ђацима и чирацима, а звона са новог звоника слављаху његов пролазак у Тројичинску цркву, који дошавши у цркви топло се помоли Богу, као добри пастир за своје духовно стадо које му је повјерено да га поучава на свако *дјело блага*, и онда се одпочела „вечерња“ на којој су држана здравствена бденија за оне фамилије које су уписале своје фамилијарне чланове, те се свако може уписати од 4 до 500 бденија, које само Босанци и Херцеговци под Штукмана записују.

Ова бденија благословио је сам Митрополит пред којим стојаху неколико хиљада печатића од пшеничног хљеба спремљенијех, који се сјутрадан у стану игуманском народу дијеле, те их вобожни поклоници својим кућама разносе.

Уз цијелу ноћ поред разапетијех шатора заводе се разна кола и чују се попијевке, да се поред свију ћелија и просторија толико таласа народ да се ни обични говор међу пролазећим разумјети не може, овдје коло, зетско, херцеговачко, босанско, србијанско и „Бранково коло“ да се многи од милине раздвојити не могу.

Доиста диван и величанствен приказ, који се тек о Тројичину-дне у Острогу виђети може!

На сами Тројичин-дан у 8 сати у јутро, одпочела је архијерејска служба са многобројним свештенством на челу којих бијаше преосвећени Митрополит **Митрофан** са игуманом *Петронијем*, на којој је изговорио „многостетствије“ за *Његово Височан-*

ство срећновладајућег Господара Књаза Николу и за цео *Владајући Дом*. Посље причесне Митрополит је изговорио проповјед односећу се великоме празнику и хришћанској љубави, која треба да постоји међу вјернијема.

При служби, кад се чита свето Јеванђеље многи болесници преклоњени главом стоје на кољена при налоњи, а на великом входу болесници из вјерскога осјећаја, падају ничице пред царске двери, да их свештеници са светим даровима прекораче, надајући се по вјерскоме уљећењу, да ће их благодет Божија оздравити, које су дужни свештеници учињети, ради постојећих обичаја, које побожни Босанци и Херцеговци чине, и који доиста по милости Божијој добивају своје спашење као што се то обећава по светоме Јеванђељу „*вѣра швои спасе*“.

Велики низ чудеса које је Свети *Василије* до данас болесним учинио, можемо у стању побројати; али по извјешћу јеромонаха оца *Симеона* који

двоје године при њивоту стојао са још два свештеника можемо јавити да је из Циве донешено било једно дијете Гломазића од 12 година, које је грчеве у кољенима имало, те се с мјеста није могло помаћи; а такођер и девојка Дуња шћер Дмитра Јанковића из Роваца донешена је била на коњу у котарици, која је имала падавицу, и Стане Газивода из Друшића, која је нијема била од назад три мјесеца дошли су били у горњи манастир гдје су под свецом једну ноћ и два дана пробавили, те су се и водом са пећине Светог *Василије* у неколико пута измивали: те по тврдој вјери добију изцјелење, и сва ова чељад остану подпуно здрава, да се присутни народ до безкрајности дивно.

Ове је године наређено управи манастира Острошкога, да се сваке године пишу тешко болесни поклоници: име и презиме одакле су и каква је болијест, да би се могла знати чудеса Светога *Василије*, која се с вјером у Бога овђе добивају; а такођер наређено је да се отмјени поклоници из

свију крајева свијета долазећи под Острог својеручно потпишу, те да би се могло знати, који су и одакле су поклонници били.

Кад се служба свршила опет настаде пјевање и завођење кола свако по своје обичају, да се човјек од милине раздвојити не може.

Многи поклонници са стране били су примани у салу манастирску од Митрополита **Митрофана** и књажевски представника, да су најпријатније успомене са Острошке свечаности понијели.

Колико је год било са стране свијета, сваки је имао могућу услугу и стан у просторијама Острошкијема, те се свакоме давало према потреби; а многима који су поборавали коње и седла у густој дубрави манастирској давати су пандури да их пронађу, гдје су их оставили, те тражећи доиста их нађу рекавши: оваквога реда и сигурности нигђе у свијету нема, те тако се ова велика свечаност Тројичинска у највећем реду и сигурности обавила су чиме су посетиоци потпуно задовољни били.

Са ове свечаности морамо споменути да је **Његово Височанство** милостиво било наредити да се за поклонике са стране ограда једна нова велика зграда од 60 метара дугачка и 12 широка, у којој ће бити 30 соба; а осим тога да се са колскога пута од Никшића прокрчи и направи колски пут од платаформе до манастира Острога, које ће се у течају ове године за идући Тројичин-дан направити.

Такођер **Њ. Височанство** било је милостиво приликом ове свечаности наградити Игумана Острошкога **Петронију Рајичевића** за вјерну и безпорочну црквену службу крстом **Даниловим IV** степена; а за онај историјски затвор 1853 године што је велики Војвода **Мирко Петровић** са храброшћу својих витезова против Омер-наше манастир очувао, у коме је и игуман **Петроније** учасник био: награђен је са храбром медаљом, као и са још двије медаље — споменицом и руском од по-

вијег рата за ослобођење — што му од срца честитамо.

Братство овога манастира особито се стара о чистоћи и дочеку долазећих поклоника, што им на част и признање служити може, а особито врпједноме свештенику г. **Јовану Дамјановићу**, који са неуморним радом савлађива све тешкоће које бивају при доласку поклоника, и који такођер обавља дужност секретара при манастирској администрацији.

Како смо извјештени од г. **Дамјановића** у Острошкој шуми, накаламљено је ове године до 500 дивљијех дрвљади на питоме крушке и јабуке, за које су шиљани ђаци земљодјелске школе из Подгорице и који су по други пут скоро долазили под Острог, де се види како су накаламљена дрвљад напредак учињела.

Могуће је да ће се у Острогу изворити манастирско школа, у којој ће бити привљени младићи учити поред **Богословских наука** и разним вјештинама, да не буду само калуђери, који се свакодневно правило и молитву, него и поред тога, да буду добри и вјешти и вјештици око унапређења својих манастира, те тако ће моћи одговорити својем светоме позиву на који се буду посветили. —

Нека Свемогући Бог поживи **Његово Височанство** нашега доброга и побожнога **Господара**, који се неуморно стара за унапређење ове велике **Српске свештине**. **Филип Радичевић.**

— **Освећење новог гробовишта на Цетињу.** — У суботу 11 јуна било је свечано освећење темељног камена нове капелице која се има оградити у новоме гробљу под **Доњи Крај** у славу Рождества пресвете **Богородице** гдје се од данас морају сахрањивати мртваци из **Вароши Цетиња** и **Доњега Краја**.

Ова се црква за ново гробовиште подиже из узрока, што је досада ња „**Влашка црква**“ останула међу кућама вароши **Цетиња**, која се укопница са здравственога гледишта од данас за свакога укида, а сваки мртвац, који

би се по данас десио, мора се копати у ново гробовиште које је Влашћу одређено у простору од 90 метара дужине и ширине, на коме се подиже нова капела.

Обред овога освећења извршио је Високопреосвећени Митрополит **Митрофан** уз припомоћ Митрополијског свештенства, те је уз присутни народ сишао у издубљени темељ цркве, те је благословио радњу, и својеручно ставио основни камен, покривши светом водицом како темељ цркве, тако и све земљиште гдје има бити гробовиште.

Посље овога црквенога обреда изговорио је *Г. Митрополит* пригодну бесједу, да се народ сјећа и своје вјечне куће, о којој су се дужни старати. Ова је бесједа примљена са одушевљеним признањем.

Посље су главари Доњекрајски са *Г. Капетаном* давали пиће, те се напило у здравље **НАЦИОНАЛНА ПУБЛИЧНА БИБЛИОТЕКА С. РАДИЧЕВИЋА**

— **Приложници.** *Опћина Ђиновићка* у Ријечној Нахији приложи два звона парохијалној цркви храму *Успенија пресвете Богородице* у *Ђиновиће*.

Савка Лазова Рашовића из Куча приложи чашу причестну са цијелим

прибором од кинејског сребра, и једне златоткане дарпе парохијалној цркви храму светога првомученика и Архидјакона *Стефана* у *Фундини* за своју и својега супруга *Лазу Јанкова* душу.

Милица Вукића из *Лукова* приложи два велика свијетњака пред иконостасом у манастиру *Острогу* храму *Свете Тројице*

Вукале Мргудов Ђуровић из *Пјешиваца* приложи за душу својему оцу *Мргуду* и мајци *Милици* а. вр. фиор. 45. храму Светога *Јована Крститеља* на *Загорак*.

Парох *Ровачки Милош Јовановић* набавио је десет поманих разних иконица храму Светога Апостола и Евангелиста *Луке* у *Ровцима*, које су приложили покојни *Новак Бошков* из *Сретачке Горе*, и покојна *Шакна Миравеца* из *Међурјечја*.

Бог им покој дао!

Мијаш Вујисић из *Колашина* дао је фирина десет, као помоћ у куповини једне петихљебнице храму Светога Великомученика *Димитрије* у *Јамлену*.

Парох *Барски Василије Вукотић* послао је прилог *Јанице Симеона Давидовића*, која је својеручно израдила покривач на ћивоту Светога *Арсеније* у манастир *Косијерево*, а свилену кошуљу за свете моћи Светога *Василије Острошкога Чудотворца*, у манастир *Острог*.

ШКОЛСКЕ БИЉЕШКЕ.

— **Књажевства Црногорског Главно Надзорништво основних школа** под бројем 489. **Цетиње, 23. Маја 1894.** издало је сљедећи

„**РАСПИС**“ **Г. г. Учитељима (Учитељицама) црног. осн. школа :**

Са овим сироводи вам се ниже изложено ревизорско „*Упутство за годишње испитивање цр. осн. школа*“ од 9. Маја ове године, да би и вама познато било, — како би се могли према истом, у својој дужности управљати.

УПУСТВО за годишње испитивање црногорских основних школа.

Предходно пак даје Вам се на знање сљедеће :

1) Да би боље, правилније, и савјестније постигли свој задатак и цјелиходније одговорили на оvdје постављена питања, — добро

проучите: *прво* „Упуство ревизорима основнијех школа“ од 1889. (види „Просвјету“ свеску VI. од 1889) и *друго* од 1890 (в. „Просвјету“ свеску IV. и V. од 1890 г.) —

2) Свакојему учитељу јавићете на неколико дана раније за дан испита — да нареди све што треба за тај дан, као: извјештаје, протоколе и друго (в. тачку 31 и 42 ов. упуства) и да (учитељ) позове на испит мјесног шк. надзорника и дотичне капетане.

3) Сваки ревизор дужан је, осим овога, написати још и други извјештај у *изводу* за штампу, на обичној артији, као што се то радило и на јавност износило у првој „Просвјети“ док је издавало књ. пр. Министарство Просвјете и Црк. дјела.

4) Који ревизор не може одговорити тачно и ваљано, као што се захтјева од њега, на сва постављена питања у овоме „Упуству“ — онда нека исто поврати овом Надзорништву најдаље кроз три дана пошто га прими (са својим објашњењем), да се други умјесто њега пошаље.

5) Који се учитељ прими ревизорске дужности, а занемари ма које постављено у овом упуству питање, онда дужан је *пропустишено* о свом трошку накнадно потпунити — и имаће у будуће мање изгледа на избор за *национална* жељим разлозима не докаже, да речено није могло никакв. испити.

6) Сваки ревизор дужан је додати се свијех **степен при оцјењивању**: 5 Одлично. 4 Врло добро. 3 Добро. 2 Прилично. 1 Слабо. 0 Ништа. При овоме можете употребљавати, **Ђе** видите да је потребно, још ове знакове: $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ и $\frac{3}{4}$ који, према својему значењу, увеличавају степен оцјене. —

7) Ревизор је дужан овај извјештај, као и онај за штампу, и све остало што се тражи од њега, спровести овом Надзорништву најдаље до 20 Јулија ове године.

Дужни сте одговорити на слиједећа питања:

Мјесто у коме је школа (мушка или женска.)

1) Дан испита и колико је сати исти трајао?

2) Од колико је разреда школа?

3) Колико је ђеце уписано у I. разреду?

Колико је ђеце уписано у II. разреду?

Колико је ђеце уписано у III. разреду?

Колико је ђеце уписано у IV. разреду?

(Православне, римокатоличке и мухамеданске).

4) Колико је ђеце изашло на испит од I. разреда?.

Колико је ђеце изашло на испит од II. разреда?

Колико је ђеце изашло на испит од III. разреда?

Колико је ђеце изашло на испит од IV. разреда?

5) Што је било са оном ђецом која пијесу изашла на испит?

6) Колико ђеце повторава у I. разреду?

Колико ђеце повторава у II. разреду?

Колико ћеце понавља у III. разреду?

Колико ћеце понавља у IV.

7) Какав се успјех показао у овим предметима:

а) Закон Божи.

Примједба: У којим школама буде ученика римокатоличке и мухамеданске вјероисповиједи, то ове из вјеронауке само прозивајте и по конспекту одређујте о чему има питати њихов вјероучитељ. У ово можете им задавати по које сходно питање односеће се опште човјечанском моралу, браству и узајамној љубави, као и дужности свијех у опште и сваког појединог на сиром Господара и Отаџбине.

Узимајући у обаира оцјене њихових вјероучитеља, успјех биљежићете им као и православнијема.

б) Српски језик (с разказаном, грам. и пис. саст.)

Примједба: Пошто све свршите на „Српског језика“ по „Наставном плану“, онда наредите да ученици II, III и IV разреда у Вашем присуству напишу по један писмени састав. Свакојем разреду дајте задатке о чему има писати. Првом разреду дајте неколико рјеченица да напишу, а остали односиле понајвише на очигледну наставу.

Да ово израде, дајте им вјероукамама 30 минута. После овога одма, без ичије поправке, покупите од све ћеце њихов рад, неисчекујући док сви сврше, и ети оцијените и са осталим ђачким радовима спроведите овамо.

По овоме моћи ћете најбоље дознати, у колико су у опште сва ћеца разавјена, као и извјезбана у овом врло важном предмету.

в) Славенско читање (у старијем разредима с преводом).

г) Рачун.

д) Геометрија.

ђ) Земљопис.

е) Српска историја.

ж) Познавање природе (с физ. у IV. разреду).

з) Познавање и његовање човјечијег тијела.

Примједба: Обратите пажњу и на следеће:

1) Сједи ли ђаци усправљено за скамијама?

2) Кад пишу упиру ли према у скамије и савијају ли суннице главу, или се намјесте како треба за тај рад?

3) Јесу ли навикнуга да држе књигу у највјестном и потребитом растојању од очих кад читају? —

4) Долазили им свјетлост с лијеве или с десне стране? —

и) Кућарство и ручни рад (за женске школе).

ј) Краснопис.

к) Цртање.

л) Пјевање: Црквено и народ. пјесама.

љ) Гимнастика и војничко вјезбање.

м) Чистоћа школе, ношње и држања ћеце (у колико то зависи од учитеља).

н) Дисциплина.

8) Је ли сваки предмет обрађен према наставном плану, у довољном обиму и ако није — због чега?

9) Какав је постигнут укупни годишњи успјех у I. разреду?

Какав је постигнут укупни годишњи успјех у II. разреду?

Какав је постигнут укупни годишњи успјех у III. разреду?

Какав је постигнут укупни годишњи успјех у IV. разреду?

10) Кад је ове школске године отпочет рад у школи?

11) Колико је сати рађено дневно? Колико је дана преко све школске године рађено у школи?

12) Је ли који пут учитељ (учитељица) остављао саму ћецу у школи?

13) Је ли учитељ држао уредно два родитељска скупа, кад и о чему је на њима говорио?

14) Је ли изводио ћецу у шетњу и чим су се том приликом занимали?

15) Како су ученици посјеђавали школу?

16) Име управљајућег учитеља и како је вршио своју дужност?

(Свршите се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Примили смо следеће књиге на приказ:

— „Скупљени граматички и полемички списи ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА.“ Књига прва. Државно издање. Београд. Штампарија Краљевине Србије. 1894. — Печатана је ова књига на великој 8.ми стр. 224 с. „Предговором“ П. П. Ђорђевића (1—XII.) Цијена

јој је 3 динара. Ова књига садржи **Вукове** књижевне радове првога периода (од 1814—1818.) I. *Српску шкеницу* (од год. 1814). — II. *Рецензију Видаковићева „Усамљеног Јуноше“* (г. 1815). — III. — *Прву објаву о Српском Рѣчнику* (г. 1816). — IV. *Одговор на Мркаљеву „Палинодију“* (г. 1817) — V. *Рецензију I. и II. књиге Видаковићева „Љубомира у Елисиуму“* (г. 1817). — VI. *Мали одварак Видаковићу* (г. 1817). — VII. *Одговор Мих. Фил. Грујовићу* (г. 1817). — VIII. *Другу објаву о Српском Речнику* (г. 1818). — IX. *Напомене чланку о двогубом н* (г. 1818). — X. *Одговор господину — Ц —* (г. 1818). — Затим долази у „*Додатку:*“ 1. Саве Мркаља „Сало дебелог јера.“ — 2. Давидовићево правдање због јерова и укува. — 3. Мркаљева аутокритика „Палинодије.“ — 4. Мркаљев „Отпор“ Видаковићу. — 5. Вукове напомене о нематеријалности вриједности за филологе и за филолошку повјест српскога језика. Она ће стручњацима у филологији добро доћи; а ми с наше стране не можемо друго, него је напијем читаоцима просто приказати и њу најтоплије препоручити: пошто је данас од велике вриједности и свако слово, које је наш неумрли **Вук** написао; а немо ли овалика књига, из које видимо јасно први зачетак препорода у српском језику, и **Вукову** борбу са противницима свакога новотарења у дотадашњем славносрпском језику и писмености; овај цигли равлог довољан би био, да се увјеримо од колике је важности ова књига, понајпрво за нас Србе, па онда и за сваког слависти чара. — **Словенина и туђинца.** — **Уред. Пр.**

— **Славјанское Обзорѣніе.** Годъ второй. Сборникъ статей по Славяновѣдѣнію подъ редакціей **П. С. Пальмова.** С. Петербургъ 1894. — Под натписом „Славянской Обзорѣніе“ излазио је 1892 год у Петрограду као орган словенског благотворног општества мјесечник за књижевност и политику под редакцијом проф Будиловића, те

је из разнијех узрока морао да престане прошле године а ове је настављено његово издање, али не више као мјесечника, него као годишњака, у којем су изнешени по њеки главнији моменти из културне и политичке историје словенскијех народа у прошлој години У овом годишњаку Српство је прилично лијепо заступано, премда није унешено оно, што је н. пр. речено о књижевнијем приликама у Хрвата. Али свакако можемо се надати, да ће се за дојдуће годишњаке наћи још Срба, који познавају руски и који ће се потрудити, да што боље и савјесније прикажу свој народ пред странијем, а особито рускијем свијетом.

Први чланак или боље историјско-књижевна студија, која се тиче нас Срба јест расправа **А. Л. Литовскова** о Крбровачком пјеснику Ивану Гуцудлију. За тијем одма долази лијепа причање проф. **А. Ш. Александрова** о прослави 400-годишњице ободске латинијарије у Црпој Гори, у којем нам **Н. Н. Вилић** према ономе што је сам видио и чуо, износи утиске своје с пута и главније историјске моменте, који су у свези са том првом штампаријом у Словена. Као седми чланак првога дјела долази расправа Уредника Сборника о охридској архиепископији у XVI, XVII, и XV. II вијеку. И овај се чланак тиче нас Срба, но ми га још не смо могли прочитати, али према изворима, по којијема је писан, рећи да је састављен онако, како, на жалост, од њеког времена пишу на Невн о Србима у турској царевини.

У другом одјелу налазимо чланак **П. А. Ровинскога** о Црној Гори у 1893 год.; писмо из Србије **П. С. Срећковића**: извјештај о Босни и Херцеговини у 1893. год. и најпоследње писмо из Далмације.

Као што се види, Српство је прилично заступано у овогодишњем Сборнику, а ми бисмо жељели да у дојдућем буде још боље. Увјерени смо да ће се Срби, који буду писали у томе Сборнику — тачно држати истине,

што им ми топло и препоручујемо, али то би смо исто замолили и оне учене Русе, који би за вриједно нашли — да пишу штогод о Србима, а особито о онијем јужнијем Словенима, који би хтјели; а не смију или не могу бити Срби. Др. М.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

— Царево звоно за Св. Гору. — Његово Величанство Цар Александар III — даровао је православном манастиру на Атонској гори звоно, које је тешко 13,410 кила. Ово је звоно саливено у Москви; а сами га је Цар наручио на успомену срећног избављења код Борке 17 октобра 1888. љета. На том звону прекрасно су израђене многе библијске слике, између којих и Тајна вечера. Звono је ово дебело за једну добру стопу

— Русија и Ватикан. — Између Русије и Св. столице налази се дипломатички одношај; те је прва наименовала Извольског, до сада још посредника између Руске и Ватиканске својим министром резидентом код Св. столице. Душа је овога изравнања мудри и велики Јав XIII, који је знао учинити крај свакојакијем сплеткама и неистинама, које су се из Пољске по свијету о Русији разносиле, особито по чифутскијем и противсловенскијем листовима. Боже дај, да ово измирење искрено укроти браћу Пољаке против Русији, без које нема ни ми напретка ни препорода!

— Читуља чувених мужева у Словенству. — На 10 јуна по новом преставио се је у Задру од пријекс смрти католички поп Стјепан Булолић у снази свога живота. Свршио је у Задру све школе и произведен је у чин свештенички 1855. године и више је година управљао парохијом у Новиграду на Зрмању, мјесту свог рођења; а од год 1866. био је учитељем и равнатељем у учитељишту у Арбанасима код Задра. и ове је дужности све до назад неколике године вршио. — У дужности је био посве марљив и неуморан радника. Био је блага тепе-

раманта, и пун лијепа ума, као и изврснијех душевнијех врлина. Забављао се је и узвишеном појезиом; али се није знао никад отрести од туђијех облика. Особито су му ваљани пријеводи с талијанског језика. Посље но што је стишао у мировину, био се латио врло тешка посла; т. ј. да преведе Дантову „Божанствену Комедију“ у хрватске шерцине, што га је можда и живота стало: пошто је та радња изискивала велик душевни напор; а он је био здрав, гојан и пун крви. У политичком погледу стајао је уз *праваше*; али је и пак у свакој згоди истицао се за слогу између Срба и Хрвата. Велик је пријатељ био с пок. М. Павлиновићем; а вазада је стајао у пријатељскијем одношајима и с уредником наше „Просвјете.“ — Вјечна му памет! Бог му у својој милости помиловао лијепо и врлу душу његову! —

ОТПИСИ И ПОРУКЕ.

DURDE Госп. Ан. Јовић, у Пољ. — Докле мало олакшемо, писаћемо ви о препоруци вапој. — **CRNOJEVIC** Госп. Гав. В. Гојк, у Заг. — Хвала вам! Примили смо и употребићемо. Да сте ни здраво! —

— Госп. Пав. Нестор, уч. у Беог. — Благодаримо на књигама, које сте ни послали. Једну ћемо предати коме је намењена. Што се пак тиче нашег предлога и ипуде, ми вам не можемо помоћи: него вас савјетујемо, да се обратите непосредно нашем министарству за Просвјету и Црквена дјела. — Добра вас срећа послужила! —

— Високир. Госп. Арх. И. Рувар, у Ман. Гер. — Нијесмо вам ништа у прошлој „Просвјети“ споменули јер смо одлучили писати вам, као што смо и писали уз поштанску препоруку; и док је нами до руку дошло ваше писамце, писамо у очи Духова: сигурно сте ви примили нашу бурунију разведену на дуго и широко. — Велики су мужеви и веледушни на ће опростити Здравствуйте! —

— Госп. Луки Јовов, у Вољ. — Примили смо. Бог вам труд накридио! —

— Госп. Б. Б. у Подг. — У вашијех 14 стихова „Црногорац отаџбини“ има четири пута толико исто којекаквијех погрјешака. — Ми би вас савјетовали, — кад би сте нас хтјели послушати, — да се оканете уијетнијех пјесама, а да се држите прозе, која вам боље к руци иде, судећи по писму које сте ни писали. Дипјета вас срећа помогла. —